

ЗВІТ

Про результати акредитаційної експертизи освітньої програми

Заклад вищої освіти	Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка
Освітня програма	22964 Економіка
Рівень вищої освіти	Бакалавр
Спеціальність	051 Економіка

Цей звіт складений за наслідками акредитаційної експертизи згаданої вище освітньої програми, що проводилася Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти.

Звіт є результатом роботи експертної групи. Його основним призначенням є систематизація отриманої інформації, її аналіз та безпосереднє оцінювання якості освітньої програми. Звіт призначений як безпосередньо для закладу вищої освіти, так і для широкої громадськості. Він є публічним документом та буде оприлюднений на сайтах Національного агентства і закладу вищої освіти. Він також є підставою для прийняття подальших рішень галузевою експертною радою та Національним агентством.

Детальніше про мету і порядок проведення акредитації можна дізнатися на вебсайті Національного агентства – <https://naqa.gov.ua/>

Використані скорочення:

ID - ідентифікатор

ВСП - відокремлений структурний підрозділ

ЄДЕБО - Єдина державна електронна база з питань освіти

ЄКТС - Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система

ЗВО - заклад вищої освіти

ОП - освітня програма

Загальні відомості

1. Інформація про освітню програму

Назва ЗВО	Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Назва ВСП ЗВО	не застосовується
ID освітньої програми в ЄДЕБО	22964
Назва ОП	Економіка
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	051 Економіка
Спеціалізація (за наявності)	відсутня
Рівень вищої освіти	Бакалавр
Вид освітньої програми	Освітньо-професійна

2. Відомості про склад експертної групи та акредитаційну експертизу

Склад експертної групи	Мушинська Наталя Юріївна, Сомчинський Богдан Юрійович, Любохинець Лариса Сергіївна (керівник)
Залучений представник роботодавців	не застосовується
Дати візиту до ЗВО	10.01.2022 р. – 12.01.2022 р.

3. Посилання на документи, які підлягають оприлюдненню закладом вищої освіти на своєму вебсайті

Відомості про самооцінювання ОП <https://sspu.edu.ua/universytet/zahalna-informatsiia/akredytatsiia>
https://sspu.edu.ua/images/2021/docs/opp/051_ekonomika_77f96.pdf

Програма візиту експертної групи <https://sspu.edu.ua/>

4. Інформація про наявність у звіті інформації з обмеженим доступом

Звіт не містить інформацію з обмеженим доступом

I. Наявність або відсутність підстав для відмови в акредитації, не пов'язаних із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми

На думку експертної групи, підстави для прийняття рішення про відмову в акредитації з підстав, не пов'язаних із відповідністю критеріям оцінювання якості освітньої програми:

відсутні

II. Резюме

Загальні враження про ОП, найголовніші висновки щодо відповідності Критеріям

Відомості СО та нормативні документи інституційного рівня, додаткові документи, спостереження при онлайн-зустрічах та спілкуванні зі стейкхолдерами дозволяють зробити висновок, що ОП «Економіка» в цілому відповідає вимогам Стандарту ВО спеціальності 051 Економіка за першим (бакалаврським) рівнем, реалізується в повному обсязі, забезпечує належну підготовку здобувачів ВО та дає можливість отримати освітню кваліфікацію бакалавр з економіки. Цілі ОП узгоджуються з місією СумДПУ ім. А.С. Макаренка. Визначені цілі, очікувані ПРН, структурно-логічна схема взаємодії освітніх компонентів ОП «Економіка», після корегування та врахування зауважень попередньої експертизи, враховують галузевий та регіональний попит на фахівців даної спеціальності. Правила та норми визнання результатів навчання здобувачів ВО є чіткими та прозорими, дотримано формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів ВО шляхом вільного вибору навчальних дисциплін в особистому електронному кабінеті. Контрольні заходи оцінювання результатів здобувачів ВО є прийнятними, зрозумілими та об'єктивними. Кадрове забезпечення освітнього процесу, фінансовий потенціал та представлене навчально-методичне забезпечення ОП, а також наявні матеріально-технічні ресурси дозволяють стверджувати про високий рівень організації освітнього процесу в СумДПУ ім. А.С. Макаренка. Простежується наявна культура якості освіти ЗВО в результаті постійного процесу вдосконалення ОП та поширення принципів академічної доброчесності. На особливу увагу заслуговують зміни імplementовані у освітній процес з моменту проведення попередньої акредитаційної експертизи, а саме: переглянуто основний фокус ОП (вилучено спеціалізацію «Економіка готельно-ресторанного бізнесу»); зростання рівня науково-дослідної діяльності та публікативної активності викладачів на ОП, що засвідчено збільшенням кількості публікацій у фахових виданнях та виданнях, що індексуються у Scopus, Web of Scienc, підготовлено навчальні посібники по деяких ОК ОП 2020 р.; підвищено рівень професійного розвитку викладачів - захист дисертацій, участь у програмах міжнародного стажування; оновлено «Положення про академічну мобільність здобувачів ВО та НПП СумДПУ ім. А.С. Макаренка»; здобувачі відвідали Міжнародний форум інновацій «Innovation Market», брали участь у панельній дискусії «Global Israeli Initiative: побудова ізраїльської успішної екосистеми стартапів, інвесторів, технологічних компаній та університетів» та гостьових лекцій; оновлено ліцензоване програмне забезпечення Windows, Maple, CorelDraw, Photoshop, Office 365 та хмарні сховища; реалізовані можливості здобувачів ВО щодо перезарахування результатів, отриманих в неформальній освіті. Реагування керівництва та академічної спільноти на рекомендації та зауваження акредитаційних комісій при попередньому експертванні ОП, говорить про високий рівень відповідальності, організованості, взаємопідтримки, корпоративної культури та командної роботи в СумДПУ ім. А.С. Макаренка.

Підсумок сильних сторін програми та позитивних практик

Відповідність цілей ОП «Економіка» місії та Стратегії розвитку СДПУ ім. А.С. Макаренка. Налагоджена комунікація із зовнішніми та внутрішніми стейкхолдерами ОП, підтримання партнерських відносин з роботодавцями. Врахування регіонального контексту та ринку праці під час формування цілей та програмних результатів в оновленій ОП. Здобувачі обізнані з процедурою та можливістю формування індивідуальної освітньої траєкторії в автоматизованому режимі через загальноуніверситетський каталог вибіркових дисциплін. СумДПУ ім. А.С. Макаренка дотримується визначених процедур розроблення, моніторингу та перегляду складових ОП всіма учасниками освітнього процесу, враховуючи інтереси зовнішніх та внутрішніх стейкхолдерів. ОП надає можливість здобувачам формувати та розвивати соціальні навички (soft skills). Правила прийому на навчання за ОП є чіткими та зрозумілими, не містять дискримінаційних положень та оприлюднені на офіційному веб-сайті Університету. В СумДПУ ім. А.С. Макаренка реалізовані позитивні практики визнання результатів навчання, здобутих в неформальній освіті. ОП «Економіка» виконується в активному дослідницько-практичному середовищі, із застосуванням науково-методологічних розробок кафедри щодо інноваційної економіки, регіональної економіки, маркетингу тощо з використанням новітніх освітніх технологій. СумДПУ ім. А.С. Макаренка популяризує академічну доброчесність та використовує технологічні рішення як інструменти протидії її порушенням. СумДПУ ім. А.С. Макаренка сприяє професійному розвитку та стимулює розвиток викладацької майстерності НПП. В СумДПУ ім. А.С. Макаренка популяризується культура якості освіти, яка сприяє постійному розвитку освітньої програми та освітньої діяльності загалом. Впродовж останнього року СумДПУ ім. А.С. Макаренка імplementував багато змін, що суттєво підвищили рівень системи внутрішнього забезпечення якості та позитивно вплинули на якість ОП «Економіка»

Підсумок слабких сторін програми та рекомендації з її удосконалення

1. Слабка конкретизація врахування досвіду реалізації освітніх програм як вітчизняних, так і іноземних ЗВО. Рекомендовано: при перегляді ОП з метою її удосконалення поглибити врахування досвіду іноземних практик за напрямком «Економіка» та особливостей реалізації аналогічних освітніх програм у провідних закладах вищої освіти України. 2. Слабкою стороною залишилось залучення студентського самоврядування до перегляду ОП. Рекомендовано: сприяти активній (безпосередній) участі студентського самоврядування в удосконаленні змісту ОП та її ОК, методик викладання та забезпечення ОК. 3. Процедура формування індивідуальної траєкторії дещо обмежує вільний вибір для малокомплектних груп та окремого здобувача ВО. Рекомендовано: удосконалити механізм формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів ВО з дотриманням правил академічної свободи щодо обмеження мінімальної чисельності студентів для вибору ОК. 4. Залучати здобувачів для визначення форми підсумкової атестації на етапі опитувань та обговорень ОП та однозначно обирати форму підсумкового контролю для ОП та всіх студентів, що за нею навчаються. 5. Низька зацікавленість абітурієнтів до вступу на ОП, що потребує посилення профорієнтаційної роботи кафедри бізнес-економіки та адміністрування. 6. Деякі ОК потребують

проведення лабораторних занять. Рекомендовано внести зміни до НП та ОП щодо запровадження лабораторних робіт за частиною ОК з використанням комп'ютерної техніки та програмного забезпечення навчальних дисциплін. При цьому розглянути можливість розширення спектру ліцензованого програмного забезпечення при підготовці на ОП, що сприятиме досягненню заявлених у освітній програмі цілей та програмних результатів 7. Слабкою стороною ОП залишилось перенавантаження деяких НПП великою кількістю дисциплін. Рекомендовано: оптимізувати рівномірний поділ дисциплін, закріплених за НПП кафедри. 8. Рекомендовано розробити окремі документи, що сприятимуть підвищенню рівня поінформованості здобувачів ВО та визначить алгоритм вирішення різного роду конфліктних ситуацій (в т.ч. булінг, дискримінаційні висловлювання, утиски і т.д.), а також розробити внутрішні процедури виявлення та розгляду фактів порушення академічної доброчесності щодо осіб, яким присуджено ступінь вищої освіти та присвоєно відповідну кваліфікацію (Постанова КМУ № 897 від 26 серпня 2021 р.). 9. Надіслані зауваження та рекомендації від стейкхолдерів щодо удосконалення ОП, а також зворотна реакція на позицію стейкхолдерів з боку ЗВО не є публічними. Рекомендовано: з метою публічної довіри та інформування зацікавлених сторін щодо потенційних змін у освітньому процесі доцільно оприлюднювати уніфіковану таблицю із пропозиціями та зауваженнями стейкхолдерів після громадського обговорення проекту ОП, а також обґрунтування схвалених та відхилених пропозицій стейкхолдерів.

III. Аналіз

У цьому розділі експертна група описує встановлені під час акредитаційної експертизи фактичні обставини, аналізує та оцінює їх, а також надає свої рекомендації щодо удосконалення ОП та діяльності за нею за окремими критеріями.

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми:

1. Освітня програма має чітко сформульовані цілі, які відповідають місії та стратегії закладу вищої освіти.

ОП «Економіка» 2021 року має чітко сформульовану мету «підготовка висококваліфікованих фахівців, які володіють сучасним економічним мисленням, теоретичними знаннями і практичними навичками, необхідними для організації ефективної діяльності підприємства в сучасних ринкових умовах та розв'язання складних задач та проблем в економічній сфері, які характеризуються комплексністю та невизначенністю умов» (<https://cutt.ly/HOy2eR8>). ОП «Економіка» 2021 зорієнтована на загальнонаукові уявлення про сучасні дослідження регіональної бізнес-економіки. На особливу увагу заслуговують зміни імplementовані у освітній процес з моменту проведення попередньої акредитаційної експертизи, а саме: переглянуто основний фокус ОП (вилучено спеціалізацію «Економіка готельно-ресторанного бізнесу»). Мета та цілі ОП відповідають місії та Стратегії розвитку СумДПУ ім. А.С. Макаренка на період 2020-2030 рр. щодо «підготовки високопрофесійних фахівців, що відповідають потребам міжнародного і національного ринків праці; особистого творчого розвитку всіх учасників освітнього процесу, орієнтованих на демократичні цінності; генерування інноваційних ідей та їх реалізації; спрямування освітнього та наукового потенціалу на розвиток і зміцнення регіону; створення економічних і соціальних цінностей шляхом передачі технології та комерціалізації результатів навчання і досліджень громаді» ([strategiya_b57d5.pdf](https://cutt.ly/WOy2ym2) (sspu.edu.ua)). Також цілі ОП «Економіка» корелюють з Концепцією освітньої діяльності СумДПУ ім. А.С. Макаренка, визначеною Статутом СумДПУ ім. А.С. Макаренка (затвердженого наказом МОНУ від 26.02.2016 р. №177, який слід оновити) в системі «створення умов для особистого розвитку і творчої самореалізації людини, формування національних та загальнолюдських цінностей, створення рівних можливостей для молоді у здобутті якісної освіти, підготовки до життя і праці в сучасних умовах, розроблення та запровадження інноваційних освітніх технологій, демократизацію освіти та навчально-виховного процесу розвитку неперервної освіти впродовж життя, інтеграцію української освіти в європейський і світовий простір...» (<https://cutt.ly/WOy2ym2>). Основна мета започаткування та реалізації ОП була підтверджена ректором та першим проректором СумДПУ ім. А.С. Макаренка при зустрічі ЕГ з керівництвом ЗВО та управлінським менеджментом, на якій були обґрунтовані необхідність започаткування ОП у 2016 році, напрями її реалізації, наведені аргументи щодо уточнення унікальності ОП «Економіка» 2021р. щодо отримання знань та вмінь з прикладної економіки, врахування специфіки підприємств сфери послуг та орієнтування на розв'язання актуальних економічних проблем на регіональному рівні (<https://cutt.ly/WOy2oi8>) Гарант ОП на організаційній зустрічі зазначив, що навчання на ОП дозволяє здобувачам ВО сформувати системне, економічне мислення, забезпечує набуття здобувачами ВО компетентностей, необхідних для подальшого поглибленого самонавчання, підвищення рівня кваліфікації та успішного кар'єрного зростання

2. Цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням позицій та потреб заінтересованих сторін.

Цілі ОП «Економіка» та ПРН загалом визначаються з урахуванням позицій та потреб стейкхолдерів, що підтверджено під час онлайн-зустрічей із здобувачами ВО, роботодавцями та академічним персоналом. Обговорення та внесення пропозицій з метою удосконалення та оновлення ОП регламентовано Положенням про освітні програми у СумДПУ ім. А.С.Макаренка (<https://cutt.ly/nOqgfMG>) та Положенням про організацію освітнього процесу у СумДПУ ім. А.С.Макаренка (<https://cutt.ly/6Oqh8B9>). З метою забезпечення співпраці з роботодавцями та залучення їх до оновлення ОП в ЗВО створено Раду стейкхолдерів (п. 2.33 Наказу про затвердження складу експертних рад стейкхолдерів за ОП (<https://cutt.ly/OOy2jvL>), представники якої запрошувались до перегляду ОП «Економіка» впродовж 2020-2021 рр. в рамках проведення круглих столів, відкритих засідань кафедри бізнес-економіки та адміністрування (<https://cutt.ly/eOy2Rhn>), про що засвідчили на онлайн-зустрічі Есманов О.М. (начальник відділу контролю у галузі освіти, науки, спорту та інформації Управління Північно-Східного офісу Держаудит служби в Сумській області) та Гладенко Ю.М. (радник патронатної служби Голови Сумської обласної державної адміністрації), а також здобувачі ВО Вода А., Гречаник К. (представники групи розробників ОП «Економіка» 2021 року) та Федірко Н. За рекомендацією роботодавців (Есманов О.М. та Гладенко Ю.М.) до навчального плану ОП 2021 р. було включено ряд оновлених ОК з врахуванням регіонального аспекту економіки бізнесу (ОК9, ОК19, ОК22, ОК23, ОК24, ОК27), здобувачі запропонували більшу увагу приділити питанням цифровізації в ОК, які містять теми щодо розвитку бізнесу (ОК24, ОК25, ОК26, ОК34) (<https://cutt.ly/eOy2Rhn>). При цьому, як зазначалось на онлайн-зустрічі з представниками органів студентського самоврядування, до обговорення ОП вони долучаються не активно. Також під час онлан-зустрічі з роботодавцями, на якій були присутні, крім Есманова О.М. та Гладенка Ю.М., Меркун І.В. (в.о. директора з продажу, ТОВ «Керамейя») та Маринченко С.Б. (перший заступник директора департаменту соціального захисту населення Сумської міської ради) підтвердилась процедура залучення роботодавців до надання бази практик для здобувачів ОП «Економіка». Для зацікавлених сторін Центром із забезпечення якості освіти створено ряд анкет та проведено опитування стейкхолдерів ОП (<https://sspu.edu.ua/monitorynh-iaкости-osvity>), в яких здобувачі ВО та інші стейкхолдери мають можливість висловити свої пропозиції щодо вдосконалення ОП та освітнього процесу в університеті. Результати опитувань висвітлено на сайті ЗВО і є у вільному доступі для користувачів.

3. Цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням тенденцій розвитку спеціальності, ринку праці, галузевого та регіонального контексту, а також досвіду аналогічних вітчизняних та іноземних освітніх програм.

Цілі та ПРН ОП «Економіка» зорієнтовані на потреби ринку праці. Як зазначив гарант ОП на організаційній зустрічі, при формулюванні цілей та ПРН ОП було враховано тенденції розвитку сучасного ринку праці, його галузевого та регіонального аспектів в контексті задоволення потреб бізнесу у фахівцях-економістах з новими підходами до вирішення проблем розвитку з урахуванням нових тенденцій та бізнес-моделей, зростання попиту на фахівців, що розуміють бізнес-процеси, володіють гнучкістю мислення і здатністю швидко адаптуватися до нових економічних умов. Також при формуванні цілей та ПРН розробники ОП керувались пріоритетами та орієнтирами розвитку визначеними у Стратегії регіонального розвитку Сумської області на 2021-2027 роки та Плані заходів на 2021-2023 роки з її реалізації (<https://cutt.ly/eOy2FHj>), зокрема в контексті оперативної цілі 1.2 – стимулювання активності малого та середнього бізнесу через інформаційно-консультативну підтримку та стратегічної цілі 2 – розвиток регіональної інфраструктури. ОП спрямована на досягнення цілей Програми розвитку малого та середнього підприємництва в Сумській області на 2022-2026 роки (<https://cutt.ly/AOy2JBP>). Сучасна економіка потребує компетентних, креативних і рішучих фахівців-економістів, що обумовлює постійне врахування тенденцій розвитку спеціальності та ринку праці і знайшло відображення в переліку обов'язкових компонентів ОП, їх змістовому наповненні та переліку дисциплін вибіркової частини ОП (<https://cutt.ly/6Oy2VFJ>). При спілкуванні з гарантом ОП було з'ясовано, що при визначенні цілей та програмних результатів був проаналізований та врахований досвід Кременчуцького НУ імені Михайла Остроградського аналогічної ОП за спеціальністю 051 «Економіка» в частині регіонального аспекту ОП (opp_2020.pdf (kdu.edu.ua)) та ЧДТУ за ОП «Підприємництво та економіка підприємства» спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» в частині формування підприємницьких компетентностей (Освітні програми - Сайт кафедри (chdtu.edu.ua)). Також при розробленні та перегляді ОП був врахований досвід іноземних ОП університетів Словаччини та Польщі, де проходили стажування НПП кафедри (що було підтверджено на онлайн-зустрічах з НПП та представлено сертифікати), а також бакалаврських ОП «Hotel and Restaurant Management» Northern Arizona University (США), ОП «Tourism and Hotel Management» Kaunas University of Applied Sciences (Литва), ОП «Hospitality Management» Kendall College at National Louis University, які в переважній більшості стосуються готельно-ресторанної справи та туристичного бізнесу. Онлайн-зустріч з роботодавцями підтвердила інтерес стейкхолдерів до випускників ОП, що володіють знаннями та компетентностями фахівця-економіста здатного прогнозувати та своєчасно виявляти економічні ризики, розробляти бізнес-проекти, враховуючи специфіку розвитку регіональних бізнес-структур

4. Освітня програма дозволяє досягти результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти (за наявності). За відсутності затвердженого стандарту вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти, програмні результати навчання повинні відповідати вимогам Національної рамки кваліфікацій для відповідного кваліфікаційного рівня.

ЕГ встановила, що ОП «Економіка» дозволяє забезпечити нормативний зміст підготовки здобувачів ВО, сформульований програмними результатами навчання за Стандартом вищої освіти України зі спеціальності 051 «Економіка» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки

України від 13 листопада 2018 р. № 1244 з отриманням освітньої кваліфікації бакалавр з економіки. Вимоги Стандарту ВО були враховані при оновленні ОП «Економіка» у 2019р. (рішення Вченої ради СДПУ ім. А.С. Макаренка від 25.02.2019 № 7) та 2021р. (рішення Вченої ради СДПУ ім. А.С. Макаренка від 31.09.2021 № 1). При цьому в ОП 2021р. фахові компетенції були доповнені додатковими СК15-СК16, а програмні результати навчання - додатковими ПРЗ 5, ПРУ14, ПРК 4, які спрямовані на посилення унікальності ОП «Економіка» в системі регіонального розвитку бізнес-структур. На забезпечення програмних результатів навчання визначених Стандартом вищої освіти спрямовано 65% обсягу компонентів ОП (обов'язкові компоненти). 25% обсягу компонентів ОП спрямовано на реалізацію права здобувачів ВО формувати індивідуальну освітню траєкторію. 10% обсягу компонентів ОП спрямовано на практичну підготовку здобувачів ВО. При аналізі матриці відповідності ПРН відповідним компонентам ОП було встановлено, що усі програмні результати досягаються за рахунок обов'язкових освітніх компонентів ОП. Форма підсумкової атестації (кваліфікаційна робота або атестаційний екзамен) здобувачів ВО не порушує вимог Стандарту вищої освіти за спеціальністю 051 Економіка, але не визначена для здобувачів і має обсяг 1.5 кредити ЄКТС

Загальний аналіз щодо Критерію 1:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 1.

Відповідність цілей ОП «Економіка» місії та Стратегії розвитку СумДПУ ім. А.С. Макаренка на період 2020-2030 рр. Налагоджена комунікація із зовнішніми та внутрішніми стейкхолдерами ОП, підтримання партнерських відносин з роботодавцями. Врахування регіонального контексту та ринку праці під час формулювання цілей та програмних результатів ОП. Наявність опитування внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів у формі on-line анкетування та розміщення результатів опитування на сайті ЗВО.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 1.

Слабка конкретизація врахування досвіду реалізації освітніх програм як вітчизняних, так і іноземних ЗВО. Рекомендовано: при перегляді ОП з метою її удосконалення поглибити врахування досвіду іноземних практик за напрямком «Економіка» та особливостей реалізації аналогічних освітніх програм у провідних закладах вищої освіти України. Слабкою стороною залишилось залучення студентського самоврядування до перегляду освітніх програм. Рекомендовано: сприяти активній (безпосередній) участі студентського самоврядування в удосконаленні змісту ОП та її ОК, методик викладання, забезпечення ОК.

Рівень відповідності Критерію 1.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 1.

За результатами аналізу цілей, програмних результатів навчання ОП, їх відповідності місії та Стратегії розвитку СумДПУ ім. А.С. Макаренка, врахування інтересів усіх зовнішніх та внутрішніх стейкхолдерів ОП, галузевого та регіонального контексту реалізації ОП, ЕГ дійшла висновку, що ОП «Економіка» має значний рівень узгодженості із якісними характеристиками за підкритеріями 1.1, 1.4 та часткову узгодженість за підкритерієм 1.2 (в частині низького рівня залучення студентського самоврядування до перегляду освітніх програм) та 1.3 (у контексті аргументації врахування досвіду вітчизняних та іноземних практик)). Керуючись принципом автономії ЗВО, а також різну вагомість окремих підкритеріїв, ЕГ вважає, що освітня програма та освітня діяльність загалом відповідає рівню В за Критерієм 1

Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми:

1. Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) відповідає вимогам законодавства щодо навчального навантаження для відповідного рівня вищої освіти та відповідного стандарту вищої освіти (за наявності).

Обсяг ОП «Економіка» відповідає вимогам чинного законодавства (ст.5 Закону України «Про вищу освіту») та Стандарту вищої освіти спеціальності 051 «Економіка» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженого Наказом МОН України від 13.11.2018 р. № 1244 і становить 240 кредитів ЄКТС з терміном навчання 3 роки і 10 місяців, хоча графік навчального процесу в навчальному плані розрахований на 4 роки. Аналіз ОП

показав, що її зміст відповідає предметній області спеціальності 051 Економіка. Обсяг обов'язкових компонентів складає 156 кредитів ЄКТС (65%), вибіркові компоненти ОП становлять 60 кредитів ЄКТС, що складає 25% і не порушує вимоги чинного законодавства (Закон України «Про вищу освіту»). Обсяг практичної підготовки становить 24 кредити ЄКТС, підсумкова атестація становить 1,5 кредитів ЄКТС. Рекомендовано визначитись із підсумковою атестацією, яка здійснюється у формі кваліфікаційної роботи або атестаційного екзамену, при цьому на різні форми контролю з різною трудомісткістю виділяється однакова кількість кредитів - 1,5 кредити ЄКТС.

2. Зміст освітньої програми має чітку структуру; освітні компоненти, включені до освітньої програми, складають логічну взаємопов'язану систему та в сукупності дозволяють досягти заявлених цілей та програмних результатів навчання.

ОП «Економіка» має чітку структуру, освітні компоненти логічно пов'язані та в сукупності дозволяють досягти заявлених цілей і ПРН. Структура ОП регламентується Положенням про організацію освітнього процесу у СумДПУ ім. А.С.Макаренка (<https://cutt.ly/6Oqh8B9>) ОК відповідають об'єктам вивчення та професійної діяльності фахівців за спеціальністю 51 «Економіка». ОП та НП є структурованими та передбачають 60 кредитів ЄКТС на рік навчання, що відповідає законодавству, що правда не з рівномірним розподілом кредитів по семестрах (1-27, 2-33, 3-28, 4-32, 5-31, 6-29, 7-31, 8-29). ОП включає обов'язкові компоненти (36 ОК, що поділено на цикли загальної (6 ОК) та професійної підготовки (30 ОК)), вибіркові компоненти (15 дисципліни обсягом 4 кредити ЄКТС кожна) та атестацію здобувачів ВО (1,5 кредити ЄКТС.). Таку ж структуру за змістом і кількістю ОК має НП 2021р. В НП допущені неточності щодо терміну навчання (3 роки і 10 місяців) за бакалаврським рівнем ВО і графіком навчального процесу, який включає 4 повних роки. Також слід врахувати технічні помилки щодо кількості вибіркових дисциплін в 3 та 4 семестрах. В сукупності ОК дозволяють досягти заявленим цілям і меті ОП, ПРН, що підтверджується матрицею забезпечення ПРН відповідними компонентами ОП. Як видно з матриці ПРН досягаються за рахунок обов'язкових ОК ОП. Проте матриця відповідності програмних компетентностей компонентам ОП перенасичена зазначеними відповідностями. В оновленій ОП 2021 враховані зауваження попередньої акредитаційної експертизи щодо відповідності СК1 і ПР31, СК6 і ПРУ3.СК8 і ПРУ5 та забезпечення їх ОК. Економіко-математичну підготовку здобувачів ВО (СК4, СК6, СК9, ПРУ3) в ОП 2021р. забезпечують ОК8, ОК10, ОК11, ОК18, ОК19 (сумнівно), ОК22, ОК27, ОК30. Правову підготовку (ЗК1, СК2, ПРА1, ПРУ5, ПРУ11), як зазначає гарант ОП, забезпечують ОК09, ОК15, ОК31 (<https://office.naqa.gov.ua/254bb77f-b1cf-45bd-b5a7-ce5994f356d0>). Хоча, на думку ЕГ, правову підготовку мають забезпечувати ОК правового циклу (правознавство, господарське право тощо). Гуманітарна складова ЗК забезпечується ОК із загального блоку ОК1-ОК6 (загальним обсягом 25 кредитів ЄКТС). Хоча ЗК1 та ПРА1, на думку ЕГ після перегляду РПД, не може забезпечуватись ОК6, ОК9, ОК12, ОК16, ОК18, ОК27. Найвні порушення в структурно-логічній схемі вивчення дисциплін: ОК9-ОК12 вивчаються в першому семестрі, хоча, як приклад, в РП ОК9 зазначається, що вона має вивчатись після опанування ОК7, ОК10, ОК11 та ОК18. Так як освітній процес за оновленою ОП 2021 року не здійснювався за відсутності здобувачів ВО набору 2021 року, тому ЕГ важко оцінити на скільки змінилися робочі програми дисциплін та оновились літературні джерела. Деякі ОК потребують проведення лабораторних занять (ОК8, ОК16, ОК27, ОК30). Рекомендовано внести зміни до НП та ОП щодо запровадження лабораторних робіт за частиною ОК з використанням комп'ютерної техніки та програмного забезпечення навчальних дисциплін.

3. Зміст освітньої програми відповідає предметній області визначеної для неї спеціальності (спеціальностям, якщо освітня програма є міждисциплінарною).

Зміст ОП «Економіка» та її освітні компоненти в цілому відповідають предметній області, зазначеній в Стандарті вищої освіти спеціальності 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» та забезпечує підготовку фахівців, які володіють сучасним мисленням, теоретичними знаннями і практичними навичками, необхідними для розв'язування завдань предметної області» (<https://cutt.ly/НОу2471>). На особливу увагу заслуговують зміни імplementовані у освітній процес з моменту проведення попередньої акредитаційної експертизи, а саме: переглянута основний фокус ОП (вилучено спеціалізацію «Економіка готельно-ресторанного бізнесу»). Успішне опанування ОК професійної підготовки (ОК9, ОК10, ОК11, ОК18) дозволяє досягти концептуальних базових та практичних знань в сфері економіки, ОК12, ОК15, ОК17, ОК20, ОК24 - дозволяють здобувачам вирішувати дослідницькі й управлінські завдання, ОК22, ОК26, ОК27, ОК28, ОК30, ОК31 - дозволяють формувати критичне осмислення теорій, принципів, методів і понять в економічній сфері. ОП «Економіка» покликана сформувати у здобувачів рівень культурного світогляду (ОК1, ОК2, ОК3, ОК19), що відповідає вимогам професійної етики та академічної доброчесності. Основний фокус та особливості ОП забезпечено освітніми компонентами ОК9, ОК14, ОК15, ОК24, ОК25, ОК26, ОК27, ОК28, ОК34. Звертаємо увагу, що в ОП «Економіка» 2021р. додані додаткові фахові компетентності (ЗК15-16), які, відповідно до матриці, забезпечуються всіма ОК професійного циклу та додаткові ПРН (ПТЗ 5, ПРУ14, ПРК4). За результатами зустрічей фокус-груп зі здобувачами та роботодавцями вдалося підтвердити, що ОП «Економіка» забезпечує підготовку фахівців, які володіють відповідним рівнем підготовки і затребувані на ринку праці

4. Структура освітньої програми передбачає можливість для формування індивідуальної освітньої траєкторії, зокрема через індивідуальний вибір здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін у обсязі, передбаченому законодавством.

Формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів ОП регламентується Положенням про вільний вибір навчальних дисциплін здобувачами вищої освіти СумДПУ ім. А.С.Макаренка (<https://cutt.ly/3Oy9wPb>), про що зазначали на онлайн-зустрічах гарант ОП, здобувачі ВО, адміністративний персонал. В структурі ОП вибіркові дисципліни становлять 60 кредитів ЄКТС, що складає 25% і відповідає вимогам чинного законодавства (Закон України «Про вищу освіту»). Вибіркові ОК акумулюються в Каталозі вибіркових дисциплін СумДПУ ім. А.С.Макаренка (<https://cutt.ly/TOy9j02>), затвердженого Вченою радою СумДПУ ім. А.С.Макаренка від 31.08.2020 №1. Інформація про НП, ОП, перелік вибіркових дисциплін, робочі програми ОК, передбачених ОП розміщена на сайті (<https://fizmat.sspu.edu.ua/dokumenty-kaf-beta>). Здобувач вищої освіти здійснює вибір навчальних дисциплін із Каталогу вибіркових дисциплін в особистому електронному кабінеті (<https://cutt.ly/COy9cXT>), хоча в Положенні про організацію освітнього процесу у СумДПУ ім. А.С.Макаренка (<https://cutt.ly/6Oqh8B9>) п. 8.6. мова іде про «подачу до деканату заяви щодо вивчення тих чи інших вибіркових дисциплін у наступному навчальному році». Інформація щодо отриманих результатів вибору навчальних дисциплін автоматично обробляється в програмі «Деканат + Університет» та аналізується навчальним відділом Університету. Всі вибіркові дисципліни мають однакову кількість кредитів (4) ЄКТС. Під час онлайн-зустрічі зі здобувачами ВО було підтверджено, що вони обізнані щодо процедури вибору вибіркових дисциплін для формування своєї індивідуальної траєкторії. Також в Положенні про організацію освітнього процесу у СумДПУ ім. А.С.Макаренка пп. 8.8 та 8.9 зазначено «Якщо на вивчення навчальної дисципліни записалось менше необхідної кількості студентів (25), то такі дисципліни вважаються не обраними, а студентам пропонується обрати зі списку дисциплін, які обрані чи умовно обрані іншими студентами», що може обмежувати права здобувачів ВО у формуванні індивідуальної траєкторії. Проте, як було зазначено на онлайн-зустрічах із здобувачами ОП, адміністративним персоналом та гарантом ОП, дане правило не враховується при малокомплектних групах. На онлайн-зустрічі здобувачі ОП зазначили, що колегально обговорюють та вибирають вибіркові дисципліни. Також ОП передбачає можливість для формування індивідуальної освітньої траєкторії через самостійний вибір тем курсових робіт, завдань індивідуальної та самостійної підготовки, вибір бази практики, вибору теми кваліфікаційної роботи, її керівника, базуючись на засадах студентоцентрованого підходу

5. Освітня програма та навчальний план передбачають практичну підготовку здобувачів вищої освіти, яка дозволяє здобути компетентності, необхідні для подальшої професійної діяльності.

В ОП «Економіка» передбачено проходження здобувачами ВО трьох видів практики загальним обсягом 24 кредити ЄКТС (10%): у 4 семестрі – навчальної (3 кредити ЄКТС), у 5 – виробничої (9 кредитів ЄКТС) та у 8 – комплексної практики з фаху (12 кредитів ЄКТС). Питання організації та проведення практики регламентується Положенням про проведення практик в СумДПУ ім. А.С.Макаренка (<https://cutt.ly/1Oy9RC5>), ухваленого рішенням Вченої ради СумДПУ ім. А.С.Макаренка від 26.12.2017 протокол №6, і яке слід оновити. Практики здійснюються відповідно до програми (<https://fizmat.sspu.edu.ua/dokumenty-kaf-beta>). На онлайн-зустрічах із здобувачами ОП та НПП зазначалось, що розподіл здобувачів на бази практики відбувається як за власним бажанням, так і за пропозиціями Університету. Серед баз практики ТОВ «Керамейя», ПрАТ «Сумихолод», ТОВ будівельна компанія «КРОС», ТОВ «Сумська торгівельно-промислова компанія «Нектон», що підтверджено укладеними договорами із підприємствами про бази практику та роботодавцями (Есмановим О.М., Гладенко Ю.М. та Меркун І.В.) на онлайн-зустрічі. Також роботодавці підтвердили готовність брати здобувачів даної ОП на практику. Зміст наданих програм практики у цілому відповідає очікуванням роботодавців, а також дозволяє досягти заявлених програмних результатів навчання. Здобувачі ВО на онлайн-зустрічі підтвердили, що мають належне методичне забезпечення, а програми практики відповідають теоретичному матеріалу, який вони вже вивчили. За результатами практики здобувачі заповнюють щоденники, готують звіти, які захищаються на звітній конференції. На підставі аналізу отриманої інформації та онлайн-зустрічей із здобувачами ВО, представниками роботодавців, ЕГ робить висновок про те, що практична підготовка здобувачів ВО за ОП «Економіка» в цілому відбувається на достатньому рівні та дозволяє їм здобути компетентності, необхідні для подальшої професійної діяльності.

6. Освітня програма передбачає набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (soft skills), що відповідають заявленим цілям.

ОП «Економіка» передбачає набуття здобувачами ВО таких соціальних навичок soft skills, як: лідерство, комунікація, критичне мислення, вміння брати на себе відповідальність, здатність працювати в критичних умовах, вміння вирішувати конфлікти, управляти своїм часом (Основи маркетингу та менеджменту, Ефективні комунікації, Організаційне проектування бізнесу, Обґрунтування господарських рішень та управління конкурентоспроможністю, Тренінг-курс Стартап), вести переговори, переконувати, навички міжособистісного спілкування та вирішення проблемних завдань з дотриманням норм професійної етики забезпечують такі дисципліни як «Філософія», «Історія та культура України», навички спілкуватися українською та іноземними мовами, здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення професійних питань забезпечуються ОК «Іноземна мова», «Українська мова за професійним спрямуванням», «Тренінг-курс Іноземна мова для економістів», креативність: розвивається всіма освітніми компонентами, оскільки навчальні матеріали всіх дисциплін передбачають розв'язання поставлених завдань, опрацювання джерел, вирішення проблемних питань. При проходженні практичної підготовки здобувачі працюють в команді, навчаються принципам комунікації з керівництвом та співробітниками, набувають навички з вирішення конфліктів та управління часом. Таким чином, практична підготовка сприяє закріпленню і вдосконаленню соціальних навичок, здобутих під час теоретичного навчання, які дозволяють здобувачам ОП бути успішними та професійними на своєму робочому місці. Зустріч з представниками студентського самоврядування та здобувачами ВО підтвердила можливість розвивати soft skills в час, вільний від навчального навантаження. Також

набуттю соціальних навичок сприяє участь здобувачів у науковому заходах, які організуються кафедрою та університетом

7. Зміст освітньої програми ураховує вимоги відповідного професійного стандарту (за наявності).

Професійний стандарт відсутній. Присвоєння професійної кваліфікації здобувачам вищої освіти за ОП «Економіка» не передбачено

8. Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) реалістично відбиває фактичне навантаження здобувачів, є відповідним для досягнення цілей та програмних результатів навчання.

Аналіз обсягу освітньої програми та її освітніх компонентів, співвідношення аудиторних занять та самостійної роботи, результати проведених зустрічей з фокус-групами НПП та здобувачами ВО показали, що фактичне навантаження здобувачів ВО допомагає досягти цілі ОП та забезпечує досягнення ПРН. Формування НП та розподіл годин за формами навчання регламентується Положенням про організацію освітнього процесу у СумДПУ ім. А.С.Макаренка (<https://cutt.ly/6Oqh8Vg>) Тривалість навчального року складає 52 тижні. Навантаження здобувача за ОК впродовж періоду навчання (семестру тощо) складається з аудиторних годин (лекцій, лабораторних занять, практичних/семінарських занять, консультацій), самостійної роботи, підготовки і проходження контрольних заходів. Загальний бюджет навчального часу становить 240 кредитів ЄКТС, відповідно до НП 2021р. обсяг аудиторних годин становить 2586 годин (35,9%), а обсяг самостійної роботи здобувачів на становить 4614 години (64,1). Максимальна кількість контактних годин на один кредит становить: для студентів бакалаврського рівня – $12 \div 14$ годин, решта часу відводиться на самостійну роботу. Під час зустрічі з адміністративним персоналом уточнювались питання щодо поділу годин на аудиторні заняття і самостійну роботу. Так, для ОК1, як приклад, визначено НП 3 години на тиждень при 19 тижнях в семестрі - обсяг аудиторних занять має складати 57 година, що перевищує рекомендовані 50% (3 кредити ЄКТС – 90 год), але в НП аудиторне навантаження зазначено обсягом 42 годин. І це переважає для всіх дисциплін НП. Розподіл контактних годин між лекціями, практичними/семінарськими, лабораторними заняттями та консультаціями, а також між тижнями теоретичного навчання є прерогативою вищого навчального закладу. За даною ОП тижневе навантаження за навчальним планом 2016 р. не перевищує 25 год., за планом 2020р. та 2021р. - 22 год. На онлайн-зустрічі із здобувачами ВО було зазначено, що вони не бачать необхідності збільшувати або зменшувати кількість годин аудиторних занять або практичної підготовки. Зміст самостійної роботи здобувачів освіти в межах окремої ОК визначається робочою програмою навчальної дисципліни. Кількість контрольних заходів в семестрах складає від 5 до 8.

9. У разі здійснення підготовки здобувачів вищої освіти за дуальною формою освіти структура освітньої програми та навчальний план узгоджені із завданнями та особливостями цієї форми здобуття освіти.

Підготовка здобувачів вищої освіти за дуальною формою освіти за ОП «Економіка» не здійснюється.

Загальний аналіз щодо Критерію 2:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 2.

Освітня програма «Економіка» має чітку, логічну структуру, яка відповідає цілям та дозволяє досягти програмних результатів навчання. Назва і зміст освітньої програми відповідають її предметній області, визначеній Стандартом вищої освіти за спеціальністю 051 «Економіка». Переглянуто основний фокус ОП за результатами попередньої експертизи (вилучено спеціалізацію «Економіка готельно-ресторанного бізнесу»). ОП забезпечує обов'язковими компонентами усі програмні компетентності (загальні та фахові), а також програмні результати навчання. Додатково це здійснюють і вибіркові освітні компоненти представлені в Каталозі вибіркового дисциплін СумДПУ ім. А.С.Макаренка. Здобувачі обізнані з процедурою та можливістю формування індивідуальної освітньої траєкторії в автоматизованому режимі. ОП передбачає практичну підготовку здобувачів вищої освіти, яка направлена на набуття компетентностей, що є корисними в їхній подальшій професійній діяльності. ОП надає можливість здобувачам формувати та розвивати соціальні навички (soft skills). СумДПУ ім. А.С.Макаренка демонструє поступовий процес удосконалення ОП (2016, 2019, 2020, 2021), зокрема у відповідності до затвердженого Стандарту спеціальності, співпраці з роботодавцями, тенденцій розвитку економіки та ринку праці в регіоні.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 2.

В НП присутні певні невідповідності щодо терміну навчання на ОП та графіку освітнього процесу. Рекомендовано: привести у відповідність графік освітнього процесу до терміну навчання 3 роки і 10 місяців. З метою подальшого вдосконалення змістовного наповнення ОП рекомендовано посилити правову підготовку для якісного забезпечення компетентностей та ПРН, заявлених у Стандарті вищої освіти та даній ОП шляхом включення правових дисциплін. Деякі ОК потребують проведення лабораторних занять (ОК8, ОК16, ОК27, ОК30). Рекомендовано внести зміни до НП та ОП щодо запровадження лабораторних робіт за частиною ОК з використанням комп'ютерної техніки та програмного забезпечення навчальних дисциплін. Процедура формування індивідуальної траєкторії дещо обмежує вільний вибір для малокомплектних груп та окремого здобувача ВО. Рекомендовано: удосконалити механізм формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів ВО з дотриманням правил академічної свободи щодо обмеження мінімальної чисельності студентів для вибору ОК. Рекомендовано також визначитись із підсумковою атестацією, яка здійснюється у формі кваліфікаційної роботи або атестаційного екзамену, при цьому на різні форми контролю з різною трудомісткістю виділяється однакова кількість кредитів - 1,5 кредити ЄКТС. Рекомендовано активізувати роботу щодо запровадження дуальної форми навчання за ОП.

Рівень відповідності Критерію 2.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 2.

Структура і зміст ОП «Економіка» відповідають нормативним документам та вимогам законодавства, освітні компоненти, включені до ОП, логічно взаємопов'язані та дозволяють досягти заявленим цілям та програмним результатам навчання за ОП, передбачена практична підготовка дає можливість здобувачам набутти компетентностей необхідних для подальшої професійної діяльності. Потребує удосконалення механізм формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів вищої освіти щодо мінімальної чисельності студентів в групах для вибору освітніх компонент. Рекомендується впроваджувати дуальну освіту. Загалом ОП «Економіка» та освітня діяльність за цією програмою відповідають рівню В за Критерієм 2. ОП має значний рівень узгодженості із якісними характеристиками за підкритеріями 2.3, 2.5, 2.6, 2.8, достатньо узгоджена за підкритеріями 2.1, 2.4 і враховує певну узгодженість за підкритерієм 2.2

Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання:

1. Правила прийому на навчання за освітньою програмою є чіткими та зрозумілими, не містять дискримінаційних положень та оприлюднені на офіційному веб-сайті закладу вищої освіти.

На сайті СумДПУ ім. А.С.Макаренка розміщена спеціальна вкладка "Вступ" на головній сторінці сайту, за допомогою якої можна переглянути необхідну інформацію для вступу: правила прийому, перелік спеціальностей, документи для вступу, різноманітні оголошення про вступ. Також, наявний калькулятор ЗНО. Інформацію для вступу у 2021 році доступні для ознайомлення за посиланням: <https://sspu.edu.ua/vstupna-kampaniia-2021>. Правила прийому на навчання (<https://cutt.ly/NOy9PWj>) є чіткими і зрозумілими та не містять дискримінаційних положень. Відповідно до Правил прийому на ОП можна поступити на основі повної загальної середньої освіти або на основі освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста (молодшого бакалавра). Також, в СумДПУ ім. А.С.Макаренка наявні підготовчі курси для абітурієнтів. За словами Керівника Центру професійно-кар'єрної орієнтації та вступу на навчання Леоненко Я.В., ці курси сприяють вступу абітурієнтів до університету. За допомогою курсів університет підвищує рівень обізнаності абітурієнтів у процедурах вступної кампанії та спеціальностях, на яких здійснюється підготовка. Також, університет проводить тренувальні тестування для абітурієнтів. За результатами фокус групи ЕГ прийшла до висновку, що у студентів ОП складнощів при вступі не виникало.

2. Правила прийому на навчання за освітньою програмою враховують особливості самої освітньої програми.

Правила прийому за 2021 рік розміщені на сайті університету (<https://cutt.ly/NOy9PWj>). Перелік конкурсних предметів - загальний і включає обов'язково українську мову та літературу і математику. Третій предмет ЗНО абітурієнт може обирати самостійно (історія України або іноземна мова, або біологія, або географія, або фізика, або хімія). З можливими предметами ЗНО можна ознайомитись за посиланням: <https://sspu.edu.ua/media/attachments/2021/01/12/buklet.pdf>. Також, на сайті університету розміщено програму фахового вступного іспиту для вступу на основі освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста (молодшого бакалавра) як на 2 курс навчання з нормативним терміном навчання 3 роки (https://sspu.edu.ua/images/2021/vstup/5/051_ekonomka_urs.pdf), так і на 1 чи 3 рік навчання за скороченим терміном навчання 2 роки (https://sspu.edu.ua/images/2021/vstup/5/051_ekonomka_1_kurs_urs.pdf). На основі освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста абітурієнтів на ОП не поступало. У 2021-2022 навчальному році групу було не сформовано і студентів 1 курсу навчання не набрано.

3. Визначені чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих в інших закладах освіти, зокрема під час академічної мобільності, що відповідають Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні (Лісабон, 1997 р.), є доступними для всіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Правила визнання результатів навчання, отриманих в інших закладах освіти знаходяться на офіційному сайті університету (вкладка "Нормативно-правова база") і регулюються Положенням про організацію освітнього процесу в СумДПУ ім. А.С. Макаренка (<https://cutt.ly/6Oqh8B9>), Положенням про академічну мобільність в СумДПУ ім. А.С. Макаренка (<https://cutt.ly/3Oy9X6h>), Положенням про перезарахування результатів навчання в СумДПУ ім. А.С. Макаренка (<https://cutt.ly/dOy9Miq>). Відповідно до нормативних документів у університеті присутня можливість перезарахування результатів навчання отриманих в інших закладах освіти. При наявності академічної довідки або еквівалентного документу можна без додаткової роботи та оцінювання перезарахувати кредити, отримані в інших закладах освіти як України, так і закордоном. За даною освітньою програмою випадків визнання таких результатів навчання не було, але за словами ректора університету Ляного Ю.О. на інших спеціальностях практика зарахування присутня. Нещодавно за спеціальність 091 "Біологія" студенти повернулися з трьох-місячного навчання у Тренчинському університеті Олександра Дубчека у Словаччині маючи відповідні відомості їм перерахували результати навчання, отримані при навчання в закладі-партнері. На сайті університету розміщена інформація про академічну мобільність в СумДПУ ім. А.С. Макаренка та розміщені угоди з українськими та міжнародними університетами (<https://sspu.edu.ua/universytet/edusci/akademichna-mobilnist>).

4. Визначені чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, які є доступними для всіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Процедура визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті визначається Положенням про порядок визнання результатів у неформальній та/або інформальній освіті у СумДПУ ім. А.С. Макаренка (<https://cutt.ly/qOy93dZ>), розміщеного на офіційному сайті університету. Ознайомившись з положенням ЕГ помітила дублювання пунктів 3.9.7 та 3.9.11 між собою. Фокус-група зі здобувачами вищої освіти підтвердила наявність практики перезарахування результатів навчання, отриманих в неформальній освіті до освітніх компонент ОП. Зокрема, окремі теми були перезараховані викладачами навчальних дисциплін на основі представлених здобувачами ОП сертифікатів про результати неформальної освіти. За 2021 рік були випадки перезарахування результатів навчання отриманих у неформальній освіті. Так, за наданою додатковою інформацією, студентці Вода А.Ю., яка закінчила курс Stepik "Основи інтернет-маркетингу" перерахували самостійну роботу за темою з дисципліни "Маркетинг" (<https://office.naqa.gov.ua/13d398de-d53a-4777-83da-935911ded377>). Студентки Сакунова Ю.О. та Оврях А.В. закінчивши курси "Почати бізнес. Креативна індустрія" та "Все про блокчейн, біткоїн та криптовалюти" перерахували їх для дисципліни "Фінанси" (<https://office.naqa.gov.ua/68b43d97-6925-468a-9a8e-894e3debeed6>). Студентка Вода А.Ю., на зустрічі з ЕГ, розповіла про власний досвід перезарахування результатів навчання та підтвердила свою обізнаність щодо правил визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті, зазначила, що про можливість визнання результатів навчання дізналася від викладачів ще на 1 курсі навчання за ОП «Економіка»

Загальний аналіз щодо Критерію 3:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 3.

В СумДПУ ім. А.С. Макаренка створені та оприлюднені на офіційному сайті університету основні нормативні документи щодо Правил прийому на навчання та визнання результатів навчання, отриманих в інших ЗВО та у неформальній освіті. Наявні підготовчі курси та тренувальні тестування для абітурієнтів. Також, присутні позитивні практики визнання результатів навчання, здобутих в неформальній освіті. Здобувачі вищої освіти проінформовані та обізнані у можливостях визнання результатів навчання. Викладачі на своїх заняттях повідомляють про таку можливість. Також, наявні міжнародні контакти, які відкривають широкі перспективи партнерства, обміну досвідом, стажування, академічної мобільності

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 3.

У 2021-2022 навчальному році не було сформовано навчальну групу. У попередніх роках набиралися малочисельні групи. За весь період існування не було жодного випадку вступу студента на основі освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста. Потрібно покращувати профорієнтаційну роботу для залучення більшої кількості студентів. виправити неточності у положеннях університету щодо організації освітнього процесу. Також, варто більше мотивувати студентів використовувати можливості неформальної та інформальної освіти.

Рівень відповідності Критерію 3.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 3.

Правила прийому на навчання за освітньою програмою “Економіка” є чіткими та зрозумілими, не містять дискримінаційних положень та оприлюднені на офіційному веб-сайті СумДПУ ім. А.С.Макаренка, враховують особливості освітньої програми. ОП має значний рівень узгодженості із якісними характеристиками за підкритеріями 3.1, 3.2 та 3.4. З метою залучення студентів у програмах академічної мобільності рекомендовано активізувати роботу на ОП щодо розвитку академічної мобільності, неформальної та інформальної освіти, що посилить відповідність та узгодженість за підкритерієм 3.3. Керуючись принципом автономії ЗВО, а також різну вагомість окремих підкритеріїв, ЕГ вважає, що освітня програма та освітня діяльність загалом відповідає рівню В за Критерієм 3 з недовліками, що не є суттєвими.

Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою:

1. Форми та методи навчання і викладання сприяють досягненню заявлених у освітній програмі цілей та програмних результатів навчання, відповідають вимогам студентоцентрованого підходу та принципам академічної свободи.

Форми організації освітнього процесу регламентуються Положенням про організацію освітнього процесу в СумДПУ ім. А.С.Макаренка (<https://cutt.ly/6Oqh8B9>). Вибір форм і методів навчання здійснюється викладачем та закріплюється в робочій навчальній програмі дисципліни. Варто зазначити, що РП 2021 року не дивлячись на переважне використання традиційних методів навчання, значно оновлені інноваційними практиками («проблемного навчання у формі лекційних занять із застосуванням кейс-методів, дискусій, відео методів, мультимедійного методу і підготовки та обговорення індивідуальних проектів» для ОК33 Проектний аналіз 2021 р.; для «Тренінг-курсу Стартап» «...ігрофікація, асоціативні технології, артскайбінг...»), що також підтверджується на фокус-групах із здобувачами ВО та НПП, які згадували кейс-метод, метод акваріуму, використання відеоконтенту тощо. Разом з тим на ОП в недостатній мірі застосовуються спеціалізоване програмне забезпечення. Студентоцентрованість та принципи академічної свободи реалізується через вільний вибір тематики кваліфікаційних робіт. Згідно Положення про кваліфікаційну роботу (<https://cutt.ly/cOuzwaK>) п.2.5 «Вибір напрямку кваліфікаційної роботи є прерогативою здобувача вищої освіти...». Враховуючи спеціалізацію ОП 2020 року «економіка готельно-ресторанного бізнесу» здобувачка 542 групи Зеленська А. захищатиме дипломну роботу за темою «Економічний механізм забезпечення стабільного позиціонування кейтиронгових послуг в кафе «Калинка». Також розпочата діджиталізація освітнього процесу. Процедура вибору можливо реалізувати через електронний кабінет (<https://sspu.edu.ua/component/sppagebuilder/?view=page&id=96>). Проте варто звернути увагу на необхідність оновлення нормативного забезпечення процесу вільного вибору. Так, згідно Положення про організацію освітнього процесу п. 8.6. «Для формування індивідуального навчального плану на наступний навчальний рік студенти після прослуховування пробних лекцій та ознайомлення з програмами дисциплін до 15 березня подають до деканату заяви щодо вивчення тих чи інших вибіркових дисциплін у наступному навчальному році». ЕГ не повідомили про наявність «пробних лекцій», а також за процедурою вільного вибору, що представлена студентам, вже відсутня письмова заява. ЕГ також виявлено факт відсутності розбіжностей у вільному виборі дисциплін всередині групи протягом усього терміну навчання.

2. Усім учасникам освітнього процесу своєчасно надається доступна і зрозуміла інформація щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання у межах окремих освітніх компонентів (у формі силабуса або в інший подібний спосіб).

Інформація щодо освітньо-професійні програми, робочих програм, інформаційні пакети ОП, програми практики, презентації дисциплін за вибором представлені на сайті кафедри (<https://cutt.ly/NOuzkr9>) та в дистанційних курсах на платформі Moodle. Проте варто відзначити про розбіжності щодо поданої інформації. Так, наприклад, ОК 24 «Аналіз господарської діяльності» за відомостями самооцінювання Табл.1 (РП дисципліни на 8 кредитів затверджена протоколом кафедри від 15 вересня 2020 року) та Табл.3 викладає викладач Самодай В. П. Така саме РП вже на 9,5 кредитів кредитів (затверджена тим самим протоколом кафедри від 15 вересня 2020 року) розміщена за посиланням на сайті кафедри (<https://cutt.ly/fOuzpYg>) розробник Самодай В.П. В дистанційному курсі, до якого ЕГ надано доступ представлена РП на 9,5 кредитів, розробником якої значиться Ковтун Г.І., яка не містить підписів і печаток на титульному аркуші (<https://cutt.ly/6OuztAd>) Окрім цього, в дистанційному середовищі розміщено аналогічний курс «Аналіз господарської діяльності 532 група 1 семестр 2021-22 н.р.», де розробником значиться Самодай В.П. (<https://dl.sspu.edu.ua/enrol/index.php?id=6666>). Проте, через обмежений шістьма курсами доступ ЕГ до системи дистанційного навчання не дає можливості зробити більш детальні висновки. На зустрічах із студентами

і випускниками ЕГ дізналась, що студенти отримують інформацію декількома шляхами, а саме: через сайт кафедри, систему дистанційного навчання та з використанням електронної пошти, Viber тощо. Така форма інформування закріпилась під час навчання з використанням дистанційних технологій в умовах карантину. В СумДПУ ім. А.С.Макаренка, за словами першого проректора Пшеничної Л.В., надана можливість викладачам розробляти силабуси, для чого розроблені відповідні методичні рекомендації (https://sspu.edu.ua/images/2020/doc/rekomendaciyi_silabus_93412.pdf). Жоден викладач такого бажання не виявив. Окрім цього, ЕГ надана інформація щодо виконання зауважень попередньої акредитації, де зазначено, що «Кафедрою після консультацій із здобувачами прийнято рішення відмовитись від розроблення силабусів з метою уникнення дублювання навчально-методичного забезпечення» (<https://office.naqa.gov.ua/254bb77f-b1cf-45bd-b5a7-ce5994f356do>)

3. Заклад вищої освіти забезпечує поєднання навчання і досліджень під час реалізації освітньої програми відповідно до рівня вищої освіти, спеціальності та цілей освітньої програми.

В СумДПУ ім. А.С.Макаренка в освітній процес імplementовані дослідження через залучення здобувачів освіти в написання тез доповідей та участі в наукових конференціях. Підтвердження цього факту в доданих на запит ЕГ документах (<https://office.naqa.gov.ua/324aa047-66d1-42a3-be7f-eeff7fb86ccb>). Студенти 2018 та 2021 року Яковенко Д. та Біла В. здобули перше місце в конкурсі Есе студентських наукових робіт в рамках регіонального форуму «Сталий розвиток Сумського регіону». Саме ці роботи були підтримані стейкхолдером Управління Північно-Східного офісу позитивним відгуком. Студентка Біла В. здобула перше місце у конкурсі наукових робіт «Управління у сфері економічної конкуренції» за підтримки відділу туризму Сумської міської ради. (відеозапис Зустрічі 2 Ч.2 00 хв 50 сек). Співробітники кафедри, в тому числі гарант Омеляненко В.А. двічі стипендіат Кабінету Міністрів України для молодих вчених, а також вигравав грант Президента України та має численні інші здобутки, що безумовно підвищує власний рівень і можливості до залучення здобувачів ВО до наукової діяльності.

4. Педагогічні, науково-педагогічні, наукові працівники (далі – викладачі) оновлюють зміст освіти на основі наукових досягнень і сучасних практик у відповідній галузі.

В СумДПУ ім. А.С.Макаренка система перегляду та оцінювання змісту ОК налаштована на щорічне оновлення змісту ОК, здійснюється з урахуванням розвитку економіки, змін міжнародного та регіонального контексту, досягнень в науково-дослідницькій і педагогічній діяльності. Проте варто зазначити, що такий перегляд відбувається лише для ОК, які викладаються в поточному навчальному році. Отже ЕГ не мала можливості повноцінно оцінити зміни, внесені в ОК ОП «Економіка» 2021року. Окрім цього на відкритій зустрічі з ЕГ колишня співробітниця кафедри д.е.н., доцент Соколенко Л.Ф. повідомила про недостатній рівень оновлення розроблених нею робочих програм навчальних дисциплін із додаванням співавторів, чий науковий і практичний доробок не відповідає змісту ОК. Як позитивний приклад варто зазначити застосування авторських методик і власних наукових розробок захисту докторської дисертації Ілляшенко Н.С., яка присвячена випереджаючому інноваційному розвитку для перегляду змісту ОК «Інноваційна економіка» (відеозапис Зустріч 2 Ч.2 19 хв – 20 хв) Рішення щодо оновлення відбувається на засіданні кафедри. Важливо, що у відповідь на зауваження ГЕР, наразі здійснювати оновлення змісту освіти за ОП враховуючи, особливості кваліфікації «бакалавр з економіки за спеціалізацією економіка готельно-ресторанного бізнесу» є неактуальним, адже ЕГ надано витяг з протоколу №9 засідання НМК фізико-математичного факультету від 29.06.2021 р., де розробники ОП відмовляються від зазначеної спеціалізації з метою розширення спектру можливостей працевлаштування випускників (<https://office.naqa.gov.ua/6d582c03-86c4-4642-8167-d800570e2b06>).

5. Навчання, викладання та наукові дослідження пов'язані з інтернаціоналізацією діяльності закладу вищої освіти.

Викладачі приймали участь в регіональному онлайн заході в рамках Швейцарсько-Українського проекту «Зміцнення від об'єднань малих і середніх підприємств» 2 етап 17 грудня 2020 року (відеозапис Зустрічі 2 Ч.2 1хв 40 сек). В проєкті приймали участь Кудріна О.Ю. та гарант ОП Омеляненко В.А. Кафедра має 6 міжнародних грантів. СумДПУ ім. А.С.Макаренка разом із Донбаським державним педагогічним університетом та Черкаським державним технологічним університетом приймали участь у 2021 році в конкурсі, який фінансується British Council. В конкурсі не виграли, проте на базі досвіду співпраці укладені домовленості на внутрішньоукраїнську мобільність саме для студентів програми 051 Економіка. (відеозапис Зустрічі 2 Ч.2 5 хв 10 сек). Викладачі Кудріна О.Ю. та Божкова В.В. 12-17 січня 2022 року для проходження стажування «Новітні технології викладання: міжнародний аспект» відряджені до м. Стамбул. У стажуванні приймають участь дистанційно здобувачі ВО, що навчаються на ОП «Економіка» Оверях А. та Скакунова Ю. (<https://office.naqa.gov.ua/b7584c85-c1e8-4f2c-bb6c-8e7d8a30de52>). Викладачі та студенти мають доступ до таких міжнародних ресурсів як Scopus, ScienceDirect, Springer Nature, Web of Science (<https://library.sspu.edu.ua/#>)

Загальний аналіз щодо Критерію 4:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 4.

На ОП застосовують паралельно із традиційними інноваційні форми та методи навчання і викладання. За участі викладачів і здобувачів ОП «Економіка» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти активно реалізуються проекти міжнародного співробітництва у науковій та освітній діяльності. ОП виконується в активному дослідницько-практичному середовищі, із застосуванням науково-методологічних розробок кафедри щодо інноваційної економіки, регіональної економіки, маркетингу тощо з використанням новітніх освітніх технологій. Осучаснена процедура вільного вибору дисциплін на ОП передбачає відповідне вимогам студентоцентрованого підходу та принципам академічної свободи.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 4.

1. Як слабку сторону ЕГ визначає наявність практики розробки робочих програм навчальних дисциплін на поточний семестр, в якому викладається дисципліна, що ускладнює процес своєчасного надання учасникам освітнього процесу інформації щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання у межах окремих освітніх компонентів в цілому за ОП. Зважаючи на автономію закладу в питаннях запровадження силабусів, ЕГ рекомендує забезпечити розробку і оприлюднення робочих програм навчальних дисциплін у повному обсязі розробленої освітньої програми. Синхронізувати оприлюднення РП на сайті кафедри та в дистанційному середовищі. 2. ЕГ рекомендує оновити Положення про організацію освітнього процесу в СумДПУ ім. А.С.Макаренка відповідно до існуючих процедурних нововведень в частині вільного вибору дисциплін. 3. ЕГ рекомендує розглянути можливість розширення спектру ліцензованого програмного забезпечення при підготовці на ОП, що сприятиме досягненню заявлених у освітній програмі цілей та програмних результатів

Рівень відповідності Критерію 4.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 4.

ОП «Економіка» має достатній рівень узгодженості із якісними характеристиками за п. 4.1.,4.3., 4.4.,4.5. та не достатній рівень узгодженості за п. 4.2 (практика розробки робочих програм навчальних дисциплін на поточний семестр). Враховуючи встановлені експертною групою сильні сторони з позицій застосування інноваційних підходів у викладанні, інтернаціоналізації та формування активного дослідницько-практичного середовища є підставою для підсумкової оцінки відповідності ОП Критерію 4 на рівні В.

Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність:

1. Форми контрольних заходів та критерії оцінювання здобувачів вищої освіти є чіткими, зрозумілими, дозволяють встановити досягнення здобувачем вищої освіти результатів навчання для окремого освітнього компоненту та/або освітньої програми в цілому, а також оприлюднюються заздалегідь.

Згідно п.7.2 Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в СумДПУ ім А.С.Макаренка (<https://cutt.ly/8Oy3T24>) форми проведення та критерії оцінювання поточного та семестрового контролю визначаються в ОП та РПД. Для ОК передбачені поточний і підсумковий контроль. Модульний контроль не передбачається. Так, для ОК24 ЕГ було продемонстровано на резервній зустрічі (Ч.1 4хв-10 хв) організацію оцінювання через електронний журнал, де бали за попередній (4) семестр вивчення ОК надано сумою балів поточного контролю. При цьому всі можливі бали за СРС (13 балів згідно РПД) вони отримували виключно у другому семестрі.. За РПД та НП неможливо оцінити поділ ОК24 між семестрами. За свідченням Ковтун Г.І. на резервній зустрічі (Ч.1 4хв 55 сек) обсяг ОК - 4 кредити. Проте в ІНП Яковенко Д.В. (4 курс) на дану ОК в 5 семестрі виділяється 3 кредити (<https://office.naqa.gov.ua/87b69065-b10b-49fo-bae3-6bdoof448e78>). В ІНП Гречаник К.С. (3 курс) є запис про 3,5 кредити, відведені на вивчення ОК24. (<https://office.naqa.gov.ua/c822f4fo-7442-4c3c-a8a2-1ff2d3546be6>). Згідно з Положенням про організацію освітнього процесу в СумДПУ ім А.С.Макаренка (<https://cutt.ly/6Oqh8V9>) п.4.7.2. «Для підготовки і проведення семестрового екзамену виділяється 1 кредит із загального обсягу навчальної дисципліни». ЕГ при аналізі РП не знайшла підтвердження виконання цієї норми. Щодо збалансованості розподілу балів, то за РП в більшості випадків бали розподілені пропорційно кількості аудиторних год., проте оцінити фактичний баланс складно у зв'язку з непропорційною кількістю год. аудиторного навантаження до кількості тижнів в семестрі (теоретичне навчання). Так, для ОК24 за НП 2020 р. встановлено 26 год. лекцій і 26 год. практик в 3 семестрі (19 тижнів). Так як проходить «начитки лекцій» в перші два тижні кожного семестру, про що свідчили студенти, випускники і НПП на фокус-групах. Інформація про форми контрольних

заходів, критерії оцінювання доводиться до здобувачів на першому занятті, що було підтверджено на фокус-групах. Справедливість та чесність системи оцінювання перевіряється в ході опитування (<https://cutt.ly/XOU3Sdn>). За результатами попередньої експертизи було рекомендовано продовжувати роботу по якісному удосконаленню ресурсного забезпечення платформи Moodle, особливо щодо об'єктивності оцінювання здобувачів ВО. ЕГ надано обмежений доступ до декількох курсів, які не мали інтерактивних елементів. Тільки в курсі МЕВ (викл. Ілляшенко Н.С) створено журнал оцінок та контент в формі практичних завдань. Проте немає жодного студента, зарахованого на цей курс (<https://dl.sspu.edu.ua/course/view.php?id=6116#section-4>). Прозорість оцінювання досягається веденням електронних журналів, до яких студенти мають безпосередній доступ

2. Форми атестації здобувачів вищої освіти відповідають вимогам стандарту вищої освіти (за наявності).

Форми атестації здобувачів вищої освіти відповідають вимогам Стандарту вищої освіти підготовки бакалавра спеціальності 051 «Економіка». В СумДПУ ім. А.С.Макаренка розроблено Положення про екзаменаційну комісію та атестацію здобувачів вищої освіти СумДПУ ім. А.С.Макаренка (<https://cutt.ly/jOiUwCp>) та Положення про кваліфікаційну роботу (<https://cutt.ly/pOU3Bsw>). Підсумкова атестація передбачає або кваліфікаційну роботу, або атестаційний екзамен, на яку відведено 1,5 кредити в обох випадках, що на думку ЕГ не є рівноцінним розподілом. Вибір планується надавати безпосередньо здобувачам освіти. На даному етапі вибору ще не відбувалося, адже студенти-випускники навчаються за НП 2016 р., де було передбачено обидві форми контролю.

3. Визначено чіткі і зрозумілі правила проведення контрольних заходів, що є доступними для усіх учасників освітнього процесу, забезпечують об'єктивність екзаменаторів, зокрема включають процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, визначають порядок оскарження результатів контрольних заходів і їх повторного проходження, та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Положення про організацію освітнього процесу 4.7. Контрольні заходи включають поточний і підсумковий контроль (<https://cutt.ly/wOU39gB>), Положення про внутрішній моніторинг якості освітньої діяльності у СумДПУ ім. А.С.Макаренка (https://sspu.sumy.ua/images/files/doc_files/polojennya/15.pdf), а також РП навчальних дисциплін, які розміщені на сайті кафедри (<https://fizmat.sspu.edu.ua/dokumenty-kaf-beta>) та в Moodle містять процедуру проведення контрольних заходів. Процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів регламентовані Положенням про розгляд скарг та звернень громадян у СумДПУ ім. А.С.Макаренка (<https://cutt.ly/kOU35nY>) та Положенням про апеляцію результатів навчання здобувачів вищої освіти СумДПУ ім. А.С.Макаренка (<https://cutt.ly/aOiUsqo>), яке визначає порядок оскарження процедури та результатів проведення контрольних заходів. Об'єктивність екзаменаторів забезпечується проведенням екзаменів в тестовій формі, як було відзначено на фокус-групі із викладачами. Проте на резервній зустрічі Ковтун Г.І. повідомила про усний екзамен за ОК 24. На ОП «Економіка» оскарження процедури проведення та результатів контрольних заходів, а також врегулювання конфлікту інтересів серед здобувачів ВО за свідченнями, що отримала ЕГ при проведенні фокус-груп, не було. Проте на зустрічі із студентським самоврядуванням згадували випадок врегулювання конфлікту, який виник на іншій освітній програмі з питань оцінювання і був врегульований з їхньою допомогою без переведення конфлікту у формальну площину, що свідчить про культуру спілкування у СумДПУ ім. А.С.Макаренка та можливості діалогу студент-викладач.

4. У закладі вищої освіти визначено чіткі та зрозумілі політика, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності, що послідовно дотримуються всіма учасниками освітнього процесу під час реалізації освітньої програми. Заклад вищої освіти популяризує академічну доброчесність (насамперед через імплементацію цієї політики у внутрішню культуру якості) та використовує відповідні технологічні рішення як інструменти протидії порушенням академічної доброчесності.

В ЗВО активно формується політика, стандарти і процедури академічної доброчесності. Так, другий рік поспіль у вересні проводиться декада академічної доброчесності (https://sspu.edu.ua/images/2021/docs/nakazy/nakaz_420_plan_zahodiv_427d1.pdf). Згідно з рекомендаціями ЕГ під час попередньої акредитації з метою дотримання принципів академічної доброчесності та упорядкування практики самоцитування, 10.12.2021р відбувся Семінар-тренінг для молодих науковців від професіоналів «Цитування в науковому тексті» від д.пед.н., проф. О. Семеног (<https://cutt.ly/sOU8aqd>). Процедури дотримання доброчесності регламентуються Кодексом академічної доброчесності (<https://cutt.ly/ROU8mTm>), Положеннями: Про систему забезпечення академічної доброчесності у освітньо-науковій діяльності (<https://cutt.ly/SOU8UCm>), Про центр забезпечення якості ВО (<https://cutt.ly/uOU88VI>), Про комісію із забезпечення якості освітньої діяльності та якості ВО (<https://cutt.ly/4OU8KzS>), Про систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості ВО (<https://cutt.ly/xOU4wmt>), Про кваліфікаційну роботу (<https://cutt.ly/QOU8FDMf>). У ЗВО відсутні внутрішні процедури виявлення та розгляду фактів порушення академічної доброчесності щодо осіб, яким присуджено ступінь ВО та присвоєно відповідну кваліфікацію з урахуванням Порядку скасування рішення про присудження ступеня ВО та присвоєння відповідної кваліфікації (Постанова КМУ від 26.08.2021 № 897). Перевірка кваліфікаційних робіт та статей здійснюється на основі ліцензійної угоди з ТОВ «Плагіат», а курсових - за допомогою програми

AntiPlagiarism.NET. Приклад звіту щодо перевірки КР надано ЕГ. На резервній зустрічі було показано роботу оператора в бібліотеці щодо перевірки кваліфікаційних робіт через інтерфейс користувача www.plagiat.pl. Представлені роботи мають високий рівень унікальності. Репозиторій кваліфікаційних робіт формується на базі бібліотеки ЗВО. Варто відзначити, що попри значну популяризаційну та нормотворчу роботу колективу з питань академічної доброчесності, на фокус-групах із здобувачами ВО та СС студенти асоціювали поняття «академічної доброчесності» лише в контексті списування та плагіату. За свідченнями всіх учасників фокус-груп, а також згідно відомостям СО, факти порушення академічної доброчесності на ОП не зафіксовані.

Загальний аналіз щодо Критерію 5:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 5.

Позитивною практикою в контексті Критерію 5 є запровадження електронних журналів, якими вже користуються викладачі та з якими вже ознайомлені здобувачі ОП «Економіка». Посилена робота щодо реалізації політики і стандартів академічної доброчесності, а також кількість залучених учасників свідчить, що в СумДПУ ім. А.С.Макаренка не тільки сформовано нормативне підґрунтя і ведеться практична робота з імплементації цієї політики у внутрішню культуру якості.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 5.

Слабкою стороною ОП ЕГ вважає те, що через наявність технічних помилок в РП дисциплін, а також недостатнє використання ресурсного забезпечення платформи Moodle, застосування усної форми складання екзаменів тощо, форми контрольних заходів та критерії оцінювання здобувачів вищої освіти є недостатньо зрозумілими для окремих освітніх компонентів. 1. З метою забезпечення рівномірності проведення заходів поточного контролю ЕГ рекомендує переглянути НП щодо пропорційного розподілу аудиторного навантаження до кількості тижнів за семестр. 2. Рекомендовано: продовжити використовувати можливості системи дистанційного навчання (розробка різних форм занять, тестування, журнал оцінок тощо), що підвищить прозорість контрольних заходів та якість засвоєння представленого контенту. 3. Рекомендовано залучати здобувачів ОП «Економіка» для визначення форми підсумкової атестації на етапі опитувань та обговорень ОП та однозначно обирати форму підсумкового контролю для ОП та всіх студентів, що за нею навчаються. 4. Рекомендовано розробити внутрішні процедури виявлення та розгляду фактів порушення академічної доброчесності щодо осіб, яким присуджено ступінь вищої освіти та присвоєно відповідну кваліфікацію з урахуванням положень Порядку скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації (Постанова КМУ від 26.08. 2021 № 897).

Рівень відповідності Критерію 5.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 5.

ОП «Економіка» має достатній рівень узгодженості із якісними характеристиками за п. 5.2.,5.3., 5.4. та не достатній рівень узгодженості за п. 5.1.(через наявність технічних помилок в РП дисциплін, а також недостатнє використання ресурсного забезпечення платформи Moodle). Враховуючи встановлені експертною групою факти імплементації політики академічної доброчесності у культуру навчального закладу; сформовану систему оцінювання, що включає процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, оскарження результатів контрольних та релевантність викладеної інформації для підсумкової оцінки вважаємо відповідність ОП Критерію 5 достатньою.

Критерій 6. Людські ресурси:

1. Академічна та/або професійна кваліфікація викладачів, задіяних до реалізації освітньої програми, забезпечує досягнення визначених відповідною програмою цілей та програмних результатів навчання.

До складу НПП, що задіяні на реалізацію ОП «Економіка», згідно таблиці 2. «Зведена інформація про викладачів спеціальності 051 «Економіка» відомостей СО, а також додаткової інформації по ОП 2021 року (<https://cutt.ly/pOtB2p2>), задіяно 14 викладачів, серед яких два доктора економічних наук, професора (Божкова В.В., Кудріна О.Ю.), два доктора економічних наук, доцента (Ілляшенко Н.С., Омеляненко В.А.), 8 кандидатів наук, доцентів (Громова Н.В., Мартиненко В.О., Москаленко М.П., Наумкіна О.А., Онопорієнко І.М., Самодай В.П., Турков В.В., Чикалова М.М.), кандидат економічних наук, ст.викладач (Есманов О.М.), ст.викладач без наукового ступеня

(Ковтун Г.І.). Таким чином, 9 (ОК7, ОК9, ОК10, ОК11, ОК16, ОК17, ОК18, ОК20, ОК28) з 34 обов'язкових ОК на ОП «Економіка» викладається НПП без наукового ступеня (Ковтун Г.І.), що є перенавантаженням викладача по кількості закріплених за нею дисциплін. Аналіз кадрового складу у цілому засвідчує достатній рівень відповідності академічної кваліфікації НПП тим освітнім компонентам, які вони викладають на цій ОП, що підтверджують наявні дипломи про вищу освіту, дипломи про наукові ступені, атестати про вчене звання, підвищення кваліфікації, науковими публікаціями у фахових виданнях України та виданнях з індексацією Scopus та WoS, досвідом практичної роботи тощо. ЄГ встановлено, що НПП (кафедри бізнес-економіки та адміністрування) систематично проходять підвищення кваліфікації та стажування (запит на додатковий документ - <https://office.naq.gov.ua/v1/accreditation-folder/5093>). Також ряд НПП кафедри мають сертифікати на знання іноземної мови рівня B2, які доцільно використовувати не лише для наукової роботи, але і в освітньому процесі. НПП кафедри беруть участь у міжнародних науково-практичних конференціях, публікаціях у періодичних виданнях, включених до наукометричних баз даних Scopus та Web of Science. На особливу увагу заслуговують зміни імplementовані у освітній процес з моменту проведення попередньої акредитаційної експертизи, а саме: зростання рівня науково-дослідної діяльності та публікативної активності викладачів на ОП, що засвідчено збільшенням кількості публікацій у фахових виданнях та виданнях, що індексуються у Scopus, Web of Scienc, підготовлено навчальні посібники по деяких ОК ОП 2020 р. (<https://office.naq.gov.ua/v1/accreditation-folder/5093>); підвищено рівень професійного розвитку викладачів - гарант ОП (Омельяненко В.А.) захистив дисертацію на отримання ступеня доктора економічних наук; викладачі, що залучені до викладання на ОП «Економіка» підвищили рівень педагогічної майстерності за рахунок участі у міжнародних стажуваннях

2. Процедури конкурсного добору викладачів є прозорими і дозволяють забезпечити необхідний рівень їхнього професіоналізму для успішної реалізації освітньої програми.

Процедури конкурсного добору викладачів є прозорими і дозволяють забезпечити необхідний рівень їх професіоналізму. НПП обираються на конкурсній основі із врахуванням специфіки освітніх програм, за якими здійснюється підготовка фахівців у закладі вищої освіти відповідно до Порядку проведення конкурсного відбору при заміщенні вакантних посад НПП СДПУ імені А.С. Макаренка, укладання та розірвання з ними трудових договорів (Контрактів) (<https://cutt.ly/fOu3JBx>) Оголошення про проведення конкурсу публікується на сайті СДПУ ім. А.С. Макаренка, містить вимоги до претендентів, які протягом місячного терміну мають подати заяву та необхідні документи зазначені в п.4.6 зазначеного Порядку. Кандидатура претендента проходить попереднє обговорення членами відповідної кафедри в його присутності. Під час конкурсного відбору враховується відповідність претендента профілю кафедри, рівень наукової та професійної активності претендента, за критеріями, які перелічені у п.38 Ліцензійних умов (редакції Постанови КМУ від 24.03.2021 № 365) провадження освітньої діяльності. Висновки конкурсної комісії та кафедри подаються на розгляд вченої ради СумДПУ ім. А.С. Макаренка, яка таємним голосуванням обирає претендента. На зустрічі із НПП та зустрічі з допоміжними структурними підрозділами зазначено, що конкурсний відбір проводиться відкрито, законно, на засадах неупередженого ставлення до кандидатів на вакантні посади НПП. Проте, як зазначила на відкритій зустрічі Соколенко Л.Ф., були випадки не проходження конкурсного добору на вакантні посади кафедри бізнес-економіки та адміністрування, який проходив у 2021 році. Як зазначила завідувач кафедри Божкова В.В. на резервній зустрічі, Соколенко Л.Ф. захистила дисертацію за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності) і не в повній мірі професійно відповідає спрямуванню кафедри бізнес-економіки та адміністрування.

3. Заклад вищої освіти залучає роботодавців до організації та реалізації освітнього процесу.

Процедура залучення роботодавців до організації та проведення освітнього процесу регламентується Положенням про раду роботодавців СумДПУ ім. А.С. Макаренка (<https://cutt.ly/KOuNAX3>). Представники роботодавців (п. 2.33 Наказу про затвердження складу експертних рад стейкхолдерів за ОП, (<https://cutt.ly/qOi1lDN>) Есманов О.М. (к.е.н., начальник відділу контролю у галузі освіти, науки, спорту та інформації Управління Північно-Східного офісу Держаудитслужби в Сумській обл.) і Гладенко Ю.М. (радник патронатної служби Голови Сумської обласної державної адміністрації) є членами проектної групи, які приймають активну участь у вдосконаленні ОП в рамках проведення круглих столів, відкритих засідань кафедри бізнес-економіки та адміністрування (<https://office.naq.gov.ua/29f1d1dd-cdc4-4971-9088-647603a35adb>), що було підтверджено на онлайн-зустрічі з роботодавцями. Також роботодавці приймають участь у роботі ЕК (Есманов О.М. - член Екзаменаційної комісії для проведення підсумкової атестації випускників ОП у 2021 р. за спеціальністю 051 Економіка (<https://office.naq.gov.ua/254bb77f-b1cf-45bd-b5a7-ce5994f356do>)). На онлайн-зустрічі роботодавці підтвердили готовність брати здобувачів даної ОП на практику. Зміст наданих програм практики у цілому відповідає очікуванням роботодавців, а також дозволяє досягти заявлених програмних результатів навчання.

4. Заклад вищої освіти залучає до аудиторних занять професіоналів-практиків, експертів галузі, представників роботодавців.

СумДПУ ім. А.С. Макаренка залучає до занять професіоналів-практиків, експертів галузі, представників роботодавців. Як було підтверджено на онлайн-зустрічі з академічним персоналом, ряд НПП кафедри, що забезпечують освітній процес за ОП «Економіка» мають досвід практичної роботи: Омельяненко В.А. (викладає

дисципліни «ІКТ», «Економетрія», «Економіко-математичні методи і моделі») – працював головним спеціалістом відділу забезпечення доступу до публічної інформації Сумської ОДА (відповідав за ведення електронного реєстру публічної інформації та розробку відповідної нормативної бази); Мартиненко В.О. (працював головним спеціалістом у відділі з питань соціально-економічного розвитку та бюджету виконавчого апарату Сумської обласної ради). На умовах сумісництва на кафедрі працює член експертної ради стейкхолдерів, начальник відділу контролю у галузі освіти, науки, спорту та інформації Управління Північно-Східного офісу Держаудитслужби в Сумській області к.е.н. Есманов О.М. викладає дисципліни «Гроші, кредит, банки», «Облік, оподаткування та аудит». Представники роботодавців (Гладенко Ю.М.) приймають активну участь у наукових заходах (конференціях, семінарах, тренінгах.), в організації та проведенні різних видів практик на підприємстві (Меркун І.М. – в.о. директора зі збуту ТОВ «Керамейя»). Під час онлайн-зустрічі із здобувачами ОП було встановлено, що вони ознайомились з технологією виробництва, галузевою специфікою, роботою економічних служб підприємства ТОВ «Керамейя» (м. Суми). Враховуючи усі дані, ЕГ прийшла до висновку, що роботодавці зацікавлені у випускниках ОП «Економіка» та беруть безпосередню участь в освітньому процесі, через різного формату зустрічі, семінари, практики та ін. Також для здобувачів ОП проводяться «гостьові лекції» (11.11.2021 - «Розвиток цифрової економіки: приклад Естонії», д.е.н., проф. Естонського університету підприємництва Майнор (Estonian Entrepreneurship University of Applied Sciences), Науково-технічної організації «Тeadмус» (Scientific and technical organization Teadmus) Прокопенко О.В (<https://office.naqa.gov.ua/254bb77f-b1cf-45bd-b5a7-ce5994f356do>).

5. Заклад вищої освіти сприяє професійному розвитку викладачів через власні програми або у співпраці з іншими організаціями.

СумДПУ ім. А.С. Макаренка сприяє професійному розвитку НПП відповідно до Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників у СумДПУ ім. А.С. Макаренка (<https://cutt.ly/uOu2ejP>, затвердженого Наказом №420 від 30.09.2019 р., що розміщений на сайті ЗВО. Відповідно до Порядку підвищення кваліфікації в СумДПУ ім. А.С. Макаренка зазначено форми, види та організацію навчання НПП, особливі умови підвищення кваліфікації НПП та визнання їх результатів. НПП проходить стажування 1 раз на 5 років. Викладачі з групи забезпечення ОП проходили стажування як в Україні, так і за кордоном. Так, завідувач кафедрою д.е.н., проф. Божкова В.В. проходила стажування у Празькому економічному університеті (факультет бізнес-адміністрування) за темою «Innovation in educational process: methods, approaches, technologies (on the example of preparation of bachelors and masters)» 22.10-6.11.2018р.. Також разом з Кудріною О.Ю., Божкова В.В. пройшли міжнародне стажування в Словенії 29.06-16.07 2021 за темою «Research of supply and demand in the hotel and restaurant market». Як зазначалось НПП на онлайн-зустрічі, а також за представленими в додаткових документах (<https://office.naqa.gov.ua/v1/accreditation-folder/5093>) матеріалами, ЕГ отримала підтвердження про проходження міжнародного підвищення кваліфікації таких НПП кафедри, як Самодай В.П., Мартиненко В.О., Ковтун Г.І., Есманов О.М. впродовж 2018-2021 років. Під час проведення зустрічей НПП підтвердили проведення внутрішніх заходів щодо розвитку та набуття нових навиків, наприклад щодо використання програм для проведення дистанційної освіти Так, усі НПП ОП у 2021 році взяли участь у тренінгах із розробки, впровадження дистанційних курсів у Moodle. Серед НПП, як було зазначено на онлайн-зустрічах, практикується проходження онлайн-курсів на відкритих навчальних платформах, наприклад Prometheus (Есманов О.М.)

6. Заклад вищої освіти стимулює розвиток викладацької майстерності.

Система стимулювання викладацької майстерності НПП в Сум ДПУ ім. А.С. Макаренка регламентується Положенням про преміювання працівників СумДПУ ім. А.С. Макаренка (<https://cutt.ly/kOu4hr1>), Положенням про дошку пошани «Кращі імена» Сум.ДПУ ім.А.С.Макаренка (<https://cutt.ly/9OuMyu0>), Положенням про почесні звання Сум.ДПУ ім.А.С. Макаренка (<https://cutt.ly/KOuN6JL>), Положенням про почесний знак «За видатні заслуги перед колективом університету» (<https://cutt.ly/JOuN3n2>), Положення про рейтингову систему оцінювання діяльності НПП, кафедр, навчально-наукових інститутів, факультетів СДПУ (<https://cutt.ly/iOuNMi5>) В університеті здійснюється рейтингування викладачів, за результатами якого в викладачів отримують грошове преміювання. Також є рейтинг кафедр, факультетів та завідувачів кафедр (<https://cutt.ly/dOuMfNB>). Зокрема, кафедра бізнес-економіки та адміністрування два роки поспіль входила до п'ятірки найкращих і отримала, як зазначила завідувач кафедри на зустрічі з академічним персоналом, в якості заохочення телевизор та багатофункціональний пристрій. Університет компенсує частину оплати публікації у міжнародних базах Scopus і Wo S. За сумлінну працю та зразкове виконання посадових обов'язків за підсумками консолідованого рейтингу показників у освітній, науковій, методичній, організаційній та громадській діяльності за рахунок коштів спеціального фонду премійовані у 2020 році Омеляненко В.А., Самодай В.П., Божкова В.В. (<https://office.naqa.gov.ua/5625868b-ofe5-4cd1-954e-5931ab10aead>). Старший викладач кафедри Ковтун Г.І. занесена на дошку пошани університету та їй присвоєне почесне звання «Доцент СумДПУ ім.А.С. Макаренка».

Загальний аналіз щодо Критерію 6:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 6.

Кваліфікація НПП, задіяних до реалізації ОП «Економіка» забезпечує досягнення визначених відповідною програмою цілей та ПРН. Процедури конкурсного добору НПП в СумДПУ ім. А.С. Макаренка є прозорими і дозволяють забезпечити необхідний рівень їх професіоналізму для успішної реалізації ОП «Економіка» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Університет сприяє професійному розвитку та стимулює розвиток викладацької майстерності НПП через програми підвищення кваліфікації, міжнародного стажування. Гарною практикою є проходження онлайн-курсів на відкритих платформах, наприклад Prometheus. ЗВО залучає професіоналів-практиків, представників роботодавців до організації, реалізації освітнього процесу та до аудиторних занять

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 6.

Слабкою стороною ОП залишилось перенавантаження НПП великою кількістю дисциплін. Рекомендовано: оптимізувати рівномірний поділ дисциплін, закріплених за НПП кафедри. Продовжити розпочату роботу щодо підготовки навчальних видань, посібників з дисциплін ОП «Економіка» з метою розширення галузевого контексту, враховуючи вимоги ринку праці, інтернаціоналізацію освіти та заінтересованість стейкхолдерів, ЕГ рекомендує залучати до освітнього процесу представників реального сектору економіки, вітчизняних та зарубіжних науковців.

Рівень відповідності Критерію 6.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 6.

На особливу увагу заслуговують зміни імplementовані у освітній процес з моменту проведення попередньої акредитаційної експертизи, а саме: зростання рівня науково-дослідної діяльності та публікативної активності викладачів на ОП, що засвідчено збільшенням кількості публікацій у фахових виданнях та виданнях, що індексуються у Scopus, Web of Science, підготовлено навчальні посібники по деяких ОК ОП 2020 р.; підвищено рівень професійного розвитку викладачів - гарант ОП захистив дисертацію на отримання ступеня доктора економічних наук, викладачі, що залучені до викладання на ОП «Економіка» підвищили рівень педагогічної майстерності за рахунок участі у міжнародних стажуваннях. Загальний аналіз академічної та професійної кваліфікації викладачів, задіяних до реалізації освітньої програми, процедури їх конкурсного добору, програм професійному розвитку викладачів, періодичності залучення роботодавців до організації та реалізації освітнього процесу, підтверджує відповідність освітньої програми та освітньої діяльності за ОП з недоліками, що не є суттєвими і можуть бути усуненими. ОП має значну відповідність за підкритеріями 6.1, 6.4, 6.5, 6.6, та потребує певного удосконалення за підкритеріями 6.1 та 6.2.

Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси:

1. Фінансові та матеріально-технічні ресурси (бібліотека, інша інфраструктура, обладнання тощо), а також навчально-методичне забезпечення освітньої програми забезпечують досягнення визначених освітньою програмою цілей та програмних результатів навчання.

ЗВО має потужні МТР. СумДПУ ім.А.С. Макаренка налічує 14 споруд для забезпечення навчальної діяльності (5 навчальних корпусів та 3 гуртожитки). ЗВО налічує 31 лекційних, 68 групових аудиторій, 36 навч. лабораторій, 19 комп'ютерних класів, 34 метод.кабінетів, кімнати-музеї, їдальню та буфети, актова зала, навчально-спортивний комплекс. Наявний відділ охорони здоров'я. Також є ботанічний сад площею 5 гектарів. Наявні необхідні фінансові ресурси для досягнення цілей та ПРН, визначених ОП. Джерелами формування фін.ресурсів є бюджетні установи, яким надаються послуги, додаткова господарська діяльність, благодійні внески, гранти, дарунки тощо (<https://cutt.ly/7OiArEP>). Бібліотечний фонд налічує понад 900 тис. примірників, 28 електронних документів. Наявні близько 8200 др. видань, які відносяться до спеціальності «Економіка» (1,6% від загального фонду). За останні 5 років було придбано 129 примірників для спеціальності «Економіка». З 2018 року зберігаються 21 річних комплекти періодичних видань з «Економіки». Наявні підписка на наукометричні бази даних. З 2018 року МОНУ за кошти держбюджету надає доступ до Scopus та Web of Science. З 2020 року наявний доступ до баз даних ScienceDirect та Springer Nature (з останньої бази даних вдалося скопіювати до електронного каталогу 9 000 повнотекстових документів). В 2021 р. мали доступ до ЛІГА:Закон. Робиться підписка на періодичні видання (<https://cutt.ly/G0qchjA>). Сума передплати періодичних видань становить 65000 грн. (15091 грн. витратили для забезпечення потреб кафедри БЕТА). Також, є бібліотеки і в гуртожитках. В навчальних корпусах, бібліотеках та холах гуртожитків є безкоштовний Wi-Fi. Для потреб даної ОП використовуються аудиторії з комп'ютерним та мультимедійним обладнанням (комп'ютери, проектори, ноутбук, телевізор). Наявне ліцензоване програмне забезпечення Windows, Maple, CorelDraw, Photoshop, Office 365 та хмарні сховища. ЗВО врахував зауваження ГЕР стосовно використання підсакційного програмного забезпечення та отримав спеціалізоване українське програмне забезпечення ІС-ПРО, яке використовується для вивчення дисципліни «Облік, оподаткування та аудит». НПП

розміщують всю необхідну інформацію для навчання в системі Moodle. Студенти повідомили, що у кожного з них є особистий акаунт в системі Moodle, за допомогою якого вони можуть отримувати всю необхідну інформацію. Місце в гуртожитках вистачає, студенти умовами проживання задоволені. За інформацією наданої ОСС проблем з поселенням не було та у гуртожитках також присутні студентські органи (студентський комендант та старости поверхів). ЕГ під час зустрічі зі здобувачами ВО та огляду МТБ з'ясувала, що Wi-fi в кімнатах студенти оплачують та підключають самостійно. За результатами огляду МТБ та зустрічами зі здобувачами ВО та ОСС, ЕГ пересвідчилася що в ЗВО забезпечує достатній рівень задоволення спортивно-оздоровчою інфраструктурою, закладами дозвілля і харчування.

2. Заклад вищої освіти забезпечує безоплатний доступ викладачів і здобувачів вищої освіти до відповідної інфраструктури та інформаційних ресурсів, необхідних для навчання, викладацької та/або наукової діяльності в межах освітньої програми.

СумДПУ ім. А.С. Макаренка забезпечує безоплатний доступ НПП і здобувачів вищої освіти до відповідної інфраструктури та інформаційних ресурсів, що підтвердили здобувачі ОП «Економіка» та НПП під час зустрічей з ЕГ. В навчальних корпусах, бібліотеках та холах гуртожитків є безкоштовний Wi-Fi. Усі друковані примірники навчальної літератури, електронні видання, комп'ютерні класи є безкоштовними для учасників освітнього процесу. Також, наявний безкоштовний доступ до періодичних видань та передплатених електронних ресурсів (Scopus, ScienceDirect, Springer Nature, Web of Science, ЛІГА:ЗАКОН тощо). Навчально-методичні матеріали розміщені у системі Moodle, до якої студенти та викладачі мають безкоштовний доступ. Також, наявний електронний журнал та розклад

3. Освітнє середовище є безпечним для життя та здоров'я здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою, та дозволяє задовольнити їхні потреби та інтереси.

Під час огляду МТБ ЕГ група переконалася у наявності необхідних протипожежних засобів. Університет забезпечений великою кількістю вогнегасників, планів аварійної евакуації з будівель, евакуаційних табличок. Проте, лише у 2 гуртожитку наявна протипожежна сигналізація, а у інших двох гуртожитках та у всіх корпусах вона відсутня. В університеті створено відділ охорони здоров'я, що включає медичний пункт, залу лікувальної фізкультури, 3 масажні кабінети, стоматологічний та косметологічний кабінет, психологічну службу, реабілітаційну залу. Для забезпечення безпеки життєдіяльності у студмістечку університету наявні опорний пункт поліції та загони охорони громадського порядку «Сокіл». У разі виникнення проблем студенти можуть звертатися до ОСС чи Психологічної служби чи до представників кафедри, факультету чи університету напряму або через скриньки довіри. ОСС залучена у адаптації студентів початкових курсів до навчання, вирішення проблемних питань та інформування студентів про різноманітні соціальні служби. ЕГ пересвідчилася, що органам студентського самоврядування студенти довіряють. ОСС повідомили, що всі студенти проінформовані де знаходиться психологічна служба. На 1 курсі ОСС проводять зустрічі зі студентами, на яких інформують про можливості вирішення проблем. В університеті є кваліфіковані психологи Психологічної служби, які надають допомогу, у разі необхідності, як викладачам так і студентам. Психологічна служба надає безкоштовні анонімні консультації щодо вирішення особистих проблем. Також, психологи працюють за напрямками профілактики стресу та адаптацією до навчання та проживання у гуртожитку для студентів початкових курсів. Окрім цього, Соціальна служба проводить різноманітні заходи (психокорекцію, тематичні бесіди, акції, фестивалі та флешмоби). Центр якості проводить різноманітні опитування щодо інформаційної, соціальної та консультативної підтримки. Є можливість анонімно їх заповнювати. Всі студенти проходять ці опитування наприкінці семестру. Опитування щодо протидії корупції, академічної доброчесності проводять раз на рік. ОСС підключаються в розробки питань та запрошуються до їх обговорення. В цілому освітнє середовище даної ОП є безпечним для життя і здоров'я здобувачів та дозволяє задовольнити їхні потреби та інтереси. Програмне забезпечення, яке використовується на ОП відповідає принципам Закону України «Про санкції» та Указу Президента України № 126/2018 від 14.05.2018 р. та не становить загрозу для учасників навчального процесу

4. Заклад вищої освіти забезпечує освітню, організаційну, інформаційну, консультативну та соціальну підтримку здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою.

СумДПУ ім. А.С. Макаренка забезпечує освітню, організаційну, інформаційну, консультативну та соціальну підтримку здобувачів ВО. Для комунікації зі студентами використовується велика кількість різноманітних каналів (сайт університету, електронні кабінети, власна телевізійна програма, соцмережі). Проводяться онлайн-тренінги по цифровій грамотності. Діє електронний розклад та журнал, актуальна інформація розміщується в електронних кабінетах. Проводяться моніторинги якості освіти (<https://sspu.edu.ua/monitoringh-iaosti-osvity#>). Відповідно до результатів опитування студентів (<https://sspu.edu.ua/media/attachments/2021/03/04/economy.pdf>) викладачі надають інформаційну та консультаційну підтримку. ОСС теж надають всі види підтримки для студентів. В СумДПУ ім. А.С. Макаренка існують скриньки довіри як розміщені в університеті, так і електронні за пар-кодом. Є 3 різновиди таких скриньок: кафедральна (опрацьовує завідувач кафедри), факультетська (опрацьовує декан факультету) та загально університетська (опрацьовує психологічна служба з профільним проректором). Відповідно до потреби студента, можна обрати потрібну скриньку. Для студентів 1 курсу надається адаптаційна підтримка щодо

навчання та проживання у гуртожитку від ОСС та Психологічної служби, так як особливо в цей час студенти найбільше потребують підтримки

5. Заклад вищої освіти створює достатні умови для реалізації права на освіту особами з особливими освітніми потребами, що навчаються за освітньою програмою.

Для реалізації права на освіту особами з особливими освітніми потребами в університеті розроблена програма «Вільний доступ до університету» (<https://sspu.edu.ua/vilnyi-dostup-do-universytetu>), за якою створений порядок супроводу та навчання людей з особливими потребами. Під час огляду МТБ ЕГ переконалася щодо наявності пандусів. На ОП осіб з особливими потребами немає. В СумДПУ ім. А.С. Макаренка присутні особи з вадами зору, проте спеціальних табличок створених шрифтом Браєля немає. Студентів маломобільних груп в університеті також немає. У навчальних корпусах відсутні ліфти та санітарні кімнати не обладнані під потреби маломобільних груп населення. ЕГ повідомили, що у разі якщо з'являється людина з особливими потребами, то всі заняття можливо перенести на 1 поверх. Діти студентів мають можливість відвідувати дитячий центр «Зернятко», який здійснює підготовку за різними напрямками. Також, діти можуть відвідувати спорткомплекс університету, спортзали, стадіони, басейн або різноманітні гуртки.

6. Існує чітка і зрозуміла політика і процедури вирішення конфліктних ситуацій (зокрема пов'язаних з сексуальними домаганнями, дискримінацією та/або корупцією тощо), яка є доступною для усіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримується під час реалізації освітньої програми.

У СумДПУ ім. А.С. Макаренка вирішення конфліктних ситуацій регламентовано Кодексом академічної доброчесності СумДПУ ім. А.С. Макаренка (<https://cutt.ly/yOiGcat>), та Положенням про систему забезпечення академічної доброчесності у освітньо-науковій діяльності СумДПУ ім. А.С. Макаренка (<https://cutt.ly/КОу4R26>). Положення врегулювання конфліктних ситуацій не пов'язаних з академічно недоброчесністю немає. Проте за результатами зустрічей з гарантом, НПП, студентів, ОСС ЕГ переконалася, що учасники освітнього процесу знають як діяти під час виникнення конфліктних ситуацій. Можна звернутися до завідувача кафедри, до деканату, до куратора чи до ОСС. Також, в університеті наявні кафедральні, факультетські та загальноуніверситетські скриньки довіри. Конфліктних ситуацій не було. ОСС повідомили, що інколи студенти бояться звертатися до адміністрації і студентам простіше звернутися до них. У разі наявності конфліктної ситуації, ОСС звернулися б до деканату, а якщо не допомогло б, то до першого проректора чи ректора. На початку навчання студенти підписують декларацію про академічну доброчесність. Таким чином, студенти проінформовані про дотримання процедур з академічної доброчесності. З метою запобігання конфліктних ситуацій, попередження насильства та торгівлі людьми, профілактики проявів ксенофобії й расизму в студентському середовищі, наслідків вживання алкоголю, тютюну та наркотичних речовин проводяться тематичні бесіди, лекції та круглі столи зі здобувачами ВО. Щодо корупції, то в університеті є відповідальна особа - фахівець з протидії корупції, яка проводить лекції щодо запобігання корупційних дій. Також, проводиться моніторинг шляхом опитування учасників навчального процесу щодо корупції. У разі її виявлення людина, яка виявила корупцію може звернутися через скриньку довіри. Випадків корупції помічено не було. ЕГ не може не звернути увагу на наявність конфліктної ситуації на кафедрі, про яку на відкритій зустрічі повідомила колишня викладачка кафедри Соколенко Л.Ф., яка надіслала ЕГ на електронні пошти скановані копії документів звернень зі скаргою до ректора та офіційних відповідей на них. Вона також надала пояснення на відкритій зустрічі, щодо відсутності премій за публікації в наукометричних базах, а також недосконалості процедур конкурсного відбору на вакантні посади. При цьому на зустрічі з менеджментом ЕГ отримала однозначну відповідь про відсутність звернень зі скаргами на ОП Економіка як від викладачів, так і від здобувачів освіти (Зустріч 1 Ч.1 35 хв 40 с). Отже, оцінити реакцію на конфліктну ситуацію системи внутрішнього забезпечення якості ЕГ не мала можливості

Загальний аналіз щодо Критерію 7:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 7.

СумДПУ ім. А.С. Макаренка має потужні матеріально-технічні ресурси. Високий рівень матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу в ЗВО дає можливість здобувачам успішно навчатися за даною ОП. Матеріально-технічні ресурси, інформаційні ресурси, навчально-методичне забезпечення освітньої програми забезпечують досягнення визначених освітньою програмою цілей та програмних результатів навчання. Навчальні аудиторії обладнані мультимедійною технікою. Позитивною практикою є наявність Путівника здобувача, у якому міститься важлива інформація для здобувачів ВО. Наявний великий бібліотечний фонд. В Бібліотеці міститься велика кількість як паперових примірників, так і електронних видань. Студенти мають безкоштовний доступ до періодичних видань та передплачених електронних ресурсів. Позитивною практикою є забезпечення гуртожитками всіх охочих студентів. Студенти та викладачі безоплатно можуть користуватися мережею Wi-Fi, комп'ютерами, електронними журналами. Високий рівень інформаційно-консультативної та соціально-психологічної підтримки здобувачів вищої освіти та академічного персоналу з боку адміністрації. В СумДПУ ім. А.С. Макаренка чітко визначена політика та процедура дій у випадку виникнення конфліктних ситуацій. Здобувачів вищої освіти

забезпечені гуртожитками, працюють заклади громадського харчування. ЗВО сприяє усвідомленню необхідності ведення здорового способу життя, зацікавленості до занять фізичною культурою і спортом

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 7.

Відсутні санітарні кімнати та ліфти для людей з особливими потребами. Рекомендовано їх створити. Відсутня протипожежна сигналізація у корпусах та двох гуртожитках. Рекомендовано за аналогією до 2 гуртожитку її теж встановити. Платний Wi-Fi який потрібно студентам самостійно підключати. Університету рекомендовано самостійно встановлювати та забезпечувати студентам безкоштовний Wi-Fi у гуртожитках. Відсутні нормативні документи щодо вирішення конфліктних ситуацій (в т.ч. булінг, дискримінаційні висловлювання, утиски і т.д.). Рекомендовано розробити окремі документи, що сприятимуть підвищенню рівня поінформованості здобувачів ВО та визначить алгоритм вирішення різного роду конфліктних ситуацій

Рівень відповідності Критерію 7.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 7.

Аналіз матеріально-технічних ресурсів СумДПУ ім. А.С. Макаренка показав, що вони в цілому забезпечують досягнення визначених ОП «Економіка» цілей та програмних результатів навчання. ЗВО надає усі можливості для всебічного розвитку здобувачів ВО, заохочує до активної громадської діяльності, підтримує студентське самоврядування, організовує спортивні, освітньо-наукові та культурні заходи. Матеріально-технічний стан СумДПУ ім. А.С. Макаренка є на високому рівні і повністю покриває всі потреби для реалізації ОП. Освітнє середовище є безпечним для життя та здоров'я здобувачів вищої освіти, що навчаються за ОП «Економіка», та дозволяє задовольнити їхні потреби та інтереси. Представники СумДПУ ім. А.С. Макаренка знаходяться в постійному контакті зі здобувачами для надання їм освітньої, організаційної, інформаційної, консультативної та соціальної підтримки, що особливо актуально в карантинний період. Попри відсутність фактів навчання осіб з особливими освітніми потребами, ЗВО створює достатні умови для реалізації їх права на освіту за допомогою відповідної інфраструктури. Крім того, заклад має чіткі і зрозумілі політику та процедури вирішення конфліктних ситуацій. У навчальних корпусах та двох гуртожитках СумДПУ ім. А.С. Макаренка відсутня протипожежна сигналізація. Також, відсутні нормативні документи щодо вирішення конфліктних ситуацій. Експертна група дійшла висновку, що ОП «Економіка» має значний рівень узгодженості із якісними характеристиками за підкритеріями 7.1, 7.3, 7.4, 7.5, та часткову узгодженість за підкритеріями 7.2, 7.6 Керуючись принципом автономії ЗВО, а також різну вагомість окремих підкритеріїв, ЕГ вважає, що освітня програма та освітня діяльність загалом відповідає рівню В за Критерієм 7

Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми:

1. Заклад вищої освіти послідовно дотримується визначених ним процедур розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду освітньої програми.

Процедура перегляду ОП запроваджена через систему локального та загальноуніверситетського моніторингу. Згідно Положення про ОП в СумДПУ ім. А.С. Макаренка розділ 4. Моніторинг, зміна та закриття ОП п.4.2 моніторинг "здійснюють науково-педагогічні працівники профільних кафедр. ...Результати ... обговорюються на науково-методичній комісії і вченій раді відповідного структурного підрозділу. (https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/polozhennya_pro_op_ff69e.pdf) ЕГ отримала на свій запит витяг з протоколу №9 засідання науково-методичної комісії від 29 червня 2021 року (<https://office.naqa.gov.ua/a879c94b-0e7a-4ad2-811d-95ac5276f229>) та протокол №12 року засідання кафедри від 25 червня 2021 щодо оновлення ОП спеціальності 051 Економіка 2021 року (<https://office.naqa.gov.ua/3f8d355b-3ea4-40f8-9db2-2c338562474e>). На засіданні кафедри в обговоренні ОП приймали участь викладачі кафедри, гарант Омеляненко В.А., який повідомив рекомендації відділу якості, роботодавці (Гладенко Ю.М, Есманов О.М.) з пропозицією врахувати регіональний аспект економіки бізнесу, студенти ОП (Вода А., Федірко Н., Гречаник К.) з пропозицією більшу увагу приділити цифровізації в управлінні бізнесом. Всі пропозиції було внесено до оновленої ОП. На засіданні також розглядалися пропозиції ЕГ, яка проводила першу акредитацію.

2. Здобувачі вищої освіти безпосередньо та через органи студентського самоврядування залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери. Позиція здобувачів вищої освіти береться до уваги під час перегляду освітньої програми.

На сайті СумДПУ ім. А.С.Макаренка представлений в доступному і зрозумілому форматі алгоритм запровадження опитувань в університеті, пояснено яким чином можна передивитися результати та як це вплине на реалізацію ОП (<https://sspu.edu.ua/media/attachments/2021/09/16/akadem-dobrochesnist.pdf>). Представлено календар подій, серед яких Анкетування «Очікування студентів I курсу від навчання», Конкурс «Куратор року», Студентський конкурс «Лідер року» та «Кращий викладач року очима студентів», Опитування студентів бакалаврів щодо професійного самовизначення за ОС Магістр та складання ЄВІ тощо. На фокус-групах із здобувачами освіти, що навчаються та випускниками ЄГ отримала інформацію про щосеместрове опитування після складання сесії. Згідно Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (https://sspu.edu.ua/images/2020/doc/polozhennya_pro_sistemu_vnutrishnogo_zabezpechennya_yakosti_osvitnoyi_diyalnosti_ta_yakosti_vishchoi_osviti.pdf) п. 5.4.1. Центр забезпечення якості вищої освіти у співпраці з кафедрами, навчально-науковими інститутами/факультетами, студентським самоврядуванням здійснюють регулярний моніторинг якості викладання, навчальних курсів та освітніх програм через онлайн-опитування студентів після завершення навчального семестру. Результати опрацьовуються центром забезпечення якості вищої освіти та пропозиції з проведеного моніторингу передають на розгляд на засіданні кафедри, засіданні Вченої ради фізико-математичного факультету для посилення здійснення освітньої, організаційної, інформаційної, консультативної та соціальної підтримки здобувачів вищої освіти за ОП «Економіка». Опитування проводиться анонімно та дистанційно в Гугл-формах. Результати всіх опитувань студентів доступні за посиланням <https://sspu.edu.ua/monitorynh-iakosti-osvity>, <https://sspu.edu.ua/media/attachments/2021/03/04/economy.pdf>, https://sspu.edu.ua/images/2021/opp_ekonomika_201fa.pdf. На фокус-групі із студентами програми студентка Вода А. не змогла пояснити, як саме врахована її пропозиція щодо цифровізації в управлінні бізнесом. На фокус-групі із студентським самоврядуванням ЄГ отримала відповідь, що студентське самоврядування не задіяне в перегляді ОП окрім як організаційно в обробці анкет та з інформаційною підтримкою.

3. Роботодавці безпосередньо та/або через свої об'єднання залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери.

Нормативну базу для залучення роботодавців до планування та організації освітнього процесу регламентує низка документів, а саме: Положення про Раду роботодавців СумДПУ, (<https://cutt.ly/ZOiJtO9>), Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у СумДПУ, (<https://cutt.ly/xOy4wmt>), Наказ про затвердження складу експертних рад стейкхолдерів за ОП (https://www.sspu.edu.ua/images/2020/doc/09/nakaz_97_51d22.pdf). На зустрічі з роботодавцями окрім запланованих Гладенко Ю. М. (радник патронатної служби Голови Сумської обласної державної адміністрації), Есманов О. М. (представник Ради роботодавців, начальник відділу контролю у галузі освіти, науки, спорту та інформації Управління Північно-Східного офісу Держаудит служби в Сумській області), Меркун І. В. (в.о. директора з продажу, ТОВ «Керамея») долучилася Маринченко Світлана (перший заступник начальника департаменту соціального захисту населення СМР), яка повідомила, що попри відсутність формалізації відносин з університетом, студенти проходять стажування в СМР, з них формується кадровий резерв. Есманов О. розповів про проходження студентами практики та написання кваліфікаційних робіт за його участю як роботодавця і наукового керівника. Гладенко Ю. оцінює ОП Економіка як перспективну, а випускників як затребуваних фахівців для територіальних громад. Меркун І. засвідчила, що ТОВ «Керамея» приймає також студентів на практику та готує для подальшої формалізації відносин і зі свого боку створили спеціальну лекційну аудиторію. Для регламентації організації перебування студентів в ТОВ «Керамея» розроблені власні нормативні документи. Меркун І. є випускницею цього закладу та на власному досвіді дає рекомендації щодо вдосконалення ОП. На фокус-групі з'ясовано, що роботодавці безпосередньо (приймають участь у засіданні кафедри) та через об'єднання (Раду роботодавців СумДПУ) приймають участь у оновленні ОП. Всі були згодні в тому, що ОП «Економіка» минулої редакції не вистачало націленості на регіональні особливості її реалізації.

4. Існує практика збирання, аналізу та врахування інформації щодо кар'єрного шляху випускників освітньої програми.

За ОП «Економіка» був перший випуск минулого року в кількості 6 осіб. Четверо продовжили навчання в магістратурі, а двоє працевлаштовані. Збиранням та аналізом такої інформації займається випускова кафедра. З метою підтримки зв'язку створюються контактні групи у соціальних мережах (Facebook, Instagram) та месенджерів (Viber, WhatsApp), про які нам також розповіли випускники програми на зустрічі. Живодьор В. Ф. (Відділ працевлаштування, професійно-технічної освіти та додаткових платних послуг) повідомив, що створена база роботодавців (Зустріч 6 19 хв. 44 с), користуючись якою відділ надає консультативну підтримку випускникам. «Асоціація випускників» (<https://sspu.sumy.ua/assoc/>) поводить заходи для випускників, проте безпосередньо не займається кар'єрним шляхом та траєкторією працевлаштування випускників, як це було вказано в звіті СО (Зустріч 6 03 хв. 03 с).

5. Система забезпечення якості закладу вищої освіти забезпечує вчасне реагування на виявлені недоліки в освітній програмі та/або освітній діяльності з реалізації освітньої програми.

В Положенні про систему внутрішнього забезпечення якості (<https://cutt.ly/xOy4wmt>) розділ 3 представлено структуру та розподіл повноважень внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в університеті. Під час фокус-груп не виявлено зауважень зі сторони здобувачів та викладачів. Результати опитування це також підтверджують (На питання «З якими проблемами Ви зіткнулися під час навчання за Вашою освітньою програмою?» студенти зазначили про відсутність проблем (<https://sspu.edu.ua/media/attachments/2021/03/04/economy.pdf>) Викладачі запевняли, що всі їх пропозиції розглядаються на засіданні кафедри. Відхилених зауважень та пропозицій не було. Проте в Університеті посилено управлінський контроль за своєчасністю і повнотою реагування внутрішньої системи забезпечення якості ОП на нормативні зміни. Зокрема, в Положенні про екзаменаційну комісію та атестацію здобувачів вищої освіти СумДПУ ім. А.С. Макаренка (https://sspu.edu.ua/images/2021/pro_ek_add31.pdf) враховано повноту внесення змін до ОП стосовно обов'язкових вимог до атестаційного екзамену (кваліфікаційного іспиту) згідно розділу Стандарту вищої освіти України для спеціальності 051 «Економіка» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти. Однак, ЕГ виявлено, що Індивідуальний план студентки 2 курсу Оверях А.В. не містить жодного підпису студента та куратора з моменту початку навчання. (<https://office.naqa.gov.ua/b48186ca-585f-41e2-964a-dc234e02d803>), на що повинна була б відреагувати система внутрішнього забезпечення якості

6. Результати зовнішнього забезпечення якості вищої освіти (зокрема, зауваження та пропозиції, сформульовані під час попередніх акредитацій), беруться до уваги під час перегляду освітньої програми.

Звіт про врахування результатів попередньої експертизи ОП «Економіка» надано на запит ЕГ та додано в систему НАЗЯВО. (<https://office.naqa.gov.ua/7556bc84-cd3f-4147-ae7a-b96e78c396d6>). На більшість зауважень заклад відреагував, запровадивши відповідні зміни. Як результат зовнішнього забезпечення якості, які беруться до уваги, можна навести основні напрямки роботи. Так, під час удосконалення ОП переглянуто відповідність компетентностей, ПРН і змісту ОК, уточнено матриці забезпечення компетентностей і ПРН освітнім компонентам з метою досягнення всіх ПРН і формування всіх СК, визначених відповідним Стандартом вищої освіти України. У 2021 р. удосконалено програму комплексного екзамену кваліфікаційного іспиту) для перевірки рівня досягнення усіх програмних результатів навчання. На ОП запроваджена практика врахування результатів неформальної освіти. Активізувалось міжнародне співробітництво. Запровадження практики «гостьових лекцій», тісна співпраця з науковцями і практиками, з потенційними роботодавцями демонструє усвідомлений рух у напрямку вдосконалення системи надання освітніх послуг за ОП «Економіка».

7. В академічній спільноті закладу вищої освіти сформована культура якості, яка сприяє постійному розвитку освітньої програми та освітньої діяльності за цією програмою.

Структура ВСЗЯ представлена в Розділі 3. Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості освіти у СумДПУ ім. А.С. Макаренка (<https://cutt.ly/POiJ7Dm>) і представлена як керівним складом, так і колегіальними органами і структурними підрозділами. З метою реалізації стратегічних цілей розвитку щодо підвищення якості вищої освіти створено Центр забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти, який у своїй роботі взаємодіє з іншими підрозділами. Нормативні документи, що забезпечують функціонування внутрішньої системи забезпечення якості (Положення про комісію із забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти СумДПУ ім. А.С. Макаренка, Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості освіти у СумДПУ ім. А.С. Макаренка, Положення про центр забезпечення якості освіти СумДПУ ім. А.С. Макаренка тощо) знаходяться у вільному доступі на сайті закладу для всіх зацікавлених осіб. (<https://sspu.edu.ua/reiestr-osnovnoi-normativnoi-bazy>). Заклад позиціонує себе як «макаренківська родина одностайців» та сучасний освітній заклад, спрямований на постійний розвиток. Про це також свідчить принципівні зміни ОП «Економіка» з моменту започаткування, отже заклад освіти знаходиться у безперервному процесі пошуку кращих шляхів реалізації освітньої траєкторії за ОП «Економіка».

Загальний аналіз щодо Критерію 8:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 8.

СумДПУ ім. А.С. Макаренка вибудував та послідовно дотримується процедур розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду ОП «Економіка» із залученням потенційних стейкхолдерів. ОП має значну підтримку серед роботодавців, студентів і випускників закладу, які долучаються до перегляду ОП, переосмислюючи та надаючи нові можливості для осучаснення підготовки майбутнього фахівця у відповідності до умов регіонального ринку праці.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 8.

ЕГ як слабку сторону виділяє те, що студентське самоврядування та асоціація випускників організаційно, а не змістовно задіяні в перегляді ОП. Отже, з метою інформування стейкхолдерів щодо вжитих заходів за результатами опитування, рекомендовано посилити зворотній зв'язок зі здобувачами ВО та іншими зацікавленими сторонами після проведення анкетувань та опрацювання результатів опитування, залучати студентське самоврядування та Асоціацію випускників до процедур моніторингу та перегляду ОП університету, офіційно закріпивши цю функцію в нормативній базі закладу

Рівень відповідності Критерію 8.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 8.

ВСЗЯ у контексті ОП «Економіка» є дієвою, має нормативне забезпечення, якого послідовно дотримується при реалізації ОП із залученням і реальною підтримкою потенційних стейкхолдерів. ОП «Економіка» має достатній рівень узгодженості із якісними характеристиками за п. 8.1.,8.3., 8.4.,8.5.,8.6,8.7 та не достатній рівень узгодженості за п. 8.2 (студентське самоврядування та асоціація випускників можуть бути більш змістовно залучені в перегляді ОП). Під час зустрічей ЕГ переконалаась в адекватності запланованої СумДПУ ім. А.С. Макаренка траєкторії удосконалення ОП «Економіка». Зважаючи на принципи поваги до автономії ЗВО, в тому числі щодо виправлення виявлених раніше недоліків у відповідь на зауваження попередньої акредитації, та враховуючи встановлені ЕГ факти та релевантність викладеної інформації для підсумкової оцінки вважаємо відповідність ОП Критерію 8 достатньою.

Критерій 9. Прозорість та публічність:

1. Визначені чіткі і зрозумілі правила і процедури, що регулюють права та обов'язки всіх учасників освітнього процесу, є доступними для них та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Всі правила і процедури, що регламентують права та обов'язки учасників освітнього процесу, знаходяться на офіційному сайті університету (вкладка "Нормативно-правова база"): Положення про організацію освітнього процесу в СумДПУ ім. А.С. Макаренка (<https://cutt.ly/6Oqh8B9>), Порядок проведення конкурсного відбору при заміщенні вакантних посад НПП СДПУ ім. А.С. Макаренка, укладання та розірвання з ними трудових договорів (Контрактів) (<https://cutt.ly/fOu3JBx>), Положення про вільний вибір навчальних дисциплін студентами в СумДПУ ім. А.С. Макаренка (<https://cutt.ly/ZOuVAh5>), Положення про апеляцію результатів навчання здобувачів вищої освіти (<https://cutt.ly/4OuVKd9>), Положення про перезарахування результатів навчання в СумДПУ ім. А.С. Макаренка (<https://cutt.ly/9OuVCsI>), Положення про порядок організації контролю навчання із використанням дистанційних технологій (<https://cutt.ly/UOuV1Ky>) тощо. Процедури дотримання доброчесності регламентуються Кодексом академічної доброчесності (<https://cutt.ly/ROy8mTm>), а також Положеннями: Про систему забезпечення академічної доброчесності у освітньо-науковій діяльності (<https://cutt.ly/SOy8UCm>), Про центр забезпечення якості ВО (<https://cutt.ly/uOy88VI>), Про комісію із забезпечення якості освітньої діяльності та якості ВО (<https://cutt.ly/4Oy8KzS>), Про систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості ВО (<https://cutt.ly/xOy4wmt>), Про кваліфікаційну роботу (<https://cutt.ly/QOy8FDMf>). Дані положення є чіткими, зрозумілими та є доступними для всіх зацікавлених сторін. Під час зустрічей здобувачі ВО, представники студентського самоврядування та НПП неодноразово посилалися на нормативну базу СумДПУ ім. А.С. Макаренка, що свідчить про проінформованість учасників освітнього процесу. Також під час зустрічей було з'ясовано, що всі учасники освітнього процесу розуміють свої права та обов'язки та чітко їх виконують. Всі положення знаходяться у відкритому доступі. Сайт університету зручний у користуванні та має посилання на сайти факультетів, розклад та окремі вкладки з потрібною інформацією окремо для абітурієнтів, студентів, викладачів, випускників та роботодавців. Загалом, за результатами спілкування із представниками різних онлайн-зустрічей, усі правила та процедури дотримуються згідно чинного законодавства та внутрішньої нормативної бази. Отже, експертна група дійшла висновку, що весь процес є відкритим, чітким та повністю зрозумілим для здобувачів ОП, визначені чіткі та зрозумілі правила і процедури, що регулюють права та обов'язки всіх учасників освітнього процесу

2. Заклад вищої освіти не пізніше ніж за місяць до затвердження освітньої програми або змін до неї оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті відповідний проект з метою отримання зауважень та пропозицій заінтересованих сторін.

СумДПУ ім. А.С. Макаренка оприлюднив на офіційному сайті університету проект освітньої програми «Економіка» за 2021 р., який був створений 1 червня 2021 року (<https://sspu.edu.ua/osvitni-programy-2021-rik>). Сам проект представлено на сайті (<https://cutt.ly/iOu8Wgk>). 31 серпня 2021 року ОП на основі даного проекту була затверджена (<https://cutt.ly/hOu8cFV>). На сайті університету, біля посилання на проект ОП розміщена адреса електронної

скриньки, куди можна надсилати зауваження та пропозиції щодо проекту ОП «Економіка». Під час зустрічі з роботодавцями ЕГ дізналася, що їх особисто повідомляють про можливість надання зауважень та пропозицій щодо удосконалення ОП. Так як, роботодавці, в більшості випадків, не слідкують постійно за сайтом університету, то їм можуть як подзвонити, так і надіслати лист на електронну пошту, чи повідомити під час особистої зустрічі. При цьому рекомендовано, з метою публічної довіри та інформування зацікавлених сторін щодо потенційних змін у освітньому процесі та ОП, оприлюднювати уніфіковану таблицю із пропозиціями та зауваженнями стейкхолдерів після громадського обговорення проекту ОП, а також обґрунтування схвалених та відхилених пропозицій стейкхолдерів ОП

3. Заклад вищої освіти своєчасно оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті точну та достовірну інформацію про освітню програму (включаючи її цілі, очікувані результати навчання та компоненти) в обсязі, достатньому для інформування відповідних заінтересованих сторін та суспільства.

Університет на сайті факультету оприлюднює точну та достовірну інформацію про ОП. На сайті факультету за вкладкою «Документація кафедри» вкладки «Кафедра бізнес-економіки та адміністрування» розміщені освітні програми та навчальні плани за 2016, 2019, 2020, 2021 роки (<https://fizmat.sspu.edu.ua/dokumenty-kaf-beta>). В самих освітніх програмах розміщена інформація про їх цілі, очікувані результати навчання та компоненти. В навчальних планах зазначено все навантаження, яке покладається на студентів. Під час відео-зустрічей із здобувачами ВО, було зазначено, що детально ознайомитися зі змістом ОК вони мають змогу у робочих програмах, які розміщені у системі на сторінці кафедри. На жаль, була призупинена робота по розробці силабусів ОК, хоча в рекомендація попередньої експертизи була рекомендація продовжити розпочату роботу. На сайті університету та факультету публікуються новин та різноманітні заходи, курси та інформацію про навчальну та позанавчальну діяльність. Також, на сайті факультету розміщена інформація про історію, викладачів, документацію кафедри бізнес-економіки та адміністрування. Окрім цього наявні презентації 5 дисциплін за вибором. За результатами фокус груп ЕГ зрозуміла, що учасники навчального процесу задоволені сайтом університету та факультету. Органи студентського самоврядування також введуть власні інформаційні ресурси, на яких інформують про розважальні, навчальні та благодійні заходи, надають інформацію по працевлаштуванню студентів та їх права та можливості. ЕГ відмічає високу інформаційну підтримку асоціації випускників СумДПУ ім. А.С. Макаренка.

Загальний аналіз щодо Критерію 9:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 9.

У ЗВО визначені чіткі і зрозумілі правила та процедури, що регулюють права і обов'язки усіх учасників освітньої діяльності. СумДПУ ім. А.С. Макаренка своєчасно оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті точну та достовірну інформацію про ОП «Економіка» Учасники освітнього процесу проінформовані про свої права та обов'язки та знають де на сайті університету знайти всю необхідну їм інформацію. На сайті університету наявні окремі вкладки з потрібною інформацією для різних учасників навчального процесу: абітурієнтів, студентів, викладачів, випускників та роботодавців.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 9.

Надіслані зауваження та рекомендації від стейкхолдерів щодо удосконалення ОП, а також зворотна реакція на позицію стейкхолдерів з боку ЗВО не є публічними. Рекомендації: З метою публічної довіри та інформування зацікавлених сторін щодо потенційних змін у освітньому процесі доцільно оприлюднювати уніфіковану таблицю із пропозиціями та зауваженнями стейкхолдерів після громадського обговорення проекту ОП, а також обґрунтування схвалених та відхилених пропозицій стейкхолдерів.

Рівень відповідності Критерію 9.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 9.

За результатами аналізу прозорості та публічності за ОП «Економіка» СумДПУ ім. А.С. Макаренка Експертна група дійшла висновку, що ОП за критерієм 9 відповідає рівню В. Університет оприлюднює на своєму офіційному сайті точну та достовірну інформацію про освітні програми. У відкритому доступі знаходяться освітні програми та навчальні плани 2016, 2019, 2020 та 2021 рр. При цьому рекомендовано, з метою публічної довіри та інформування

зацікавлених сторін щодо потенційних змін у освітньому процесі та ОП, оприлюднювати уніфіковану таблицю із пропозиціями та зауваженнями стейкхолдерів після громадського обговорення проєкту ОП, а також обґрунтування схвалених та відхилених пропозицій стейкхолдерів ОП. На сайті факультету розташована інформація про історію, викладачів, документацію кафедри бізнес-економіки та адміністрування та презентації дисциплін вільного вибору. Таким чином, інформація про ОП, знаходиться у вільному доступі, є чіткою та зрозумілою.

Критерій 10. Навчання через дослідження:

1. Зміст освітньо-наукової програми відповідає науковим інтересам аспірантів (ад'юнктів) і забезпечує їх повноцінну підготовку до дослідницької та викладацької діяльності у закладах вищої освіти за спеціальністю та/або галуззю.

не застосовується

2. Наукова діяльність аспірантів (ад'юнктів) відповідає напрямові досліджень наукових керівників.

не застосовується

3. Заклад вищої освіти організаційно та матеріально забезпечує в межах освітньо-наукової програми можливості для проведення і апробації результатів наукових досліджень відповідно до тематики аспірантів (ад'юнктів) (проведення регулярних конференцій, семінарів, колоквиумів, доступ до використання лабораторій, обладнання тощо).

не застосовується

4. Заклад вищої освіти забезпечує можливості для долучення аспірантів (ад'юнктів) до міжнародної академічної спільноти за спеціальністю, зокрема через виступи на конференціях, публікації, участь у спільних дослідницьких проєктах тощо.

не застосовується

5. Існує практика участі наукових керівників аспірантів у дослідницьких проєктах, результати яких регулярно публікуються та/або практично впроваджуються.

не застосовується

6. Заклад вищої освіти забезпечує дотримання академічної доброчесності у науковій діяльності наукових керівників та аспірантів (ад'юнктів), зокрема вживає заходів для виключення можливості здійснення наукового керівництва особами, які вчинили порушення академічної доброчесності.

не застосовується

Загальний аналіз щодо Критерію 10:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 10.

не застосовується

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 10.

не застосовується

Рівень відповідності Критерію 10.

не застосовується

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 10.

не застосовується

IV. Інші спостереження

У цьому розділі експертна група може викласти інші спостереження, пов'язані із освітньою програмою, освітньою діяльністю за цією програмою або процедурою проведення акредитації.

Підстави для відмови в акредитації відсутні. Відомості, подані у документах для акредитації, є достовірними. Жодних перешкод для роботи ЕГ не було створено. Процес роботи ЕГ проходив у відповідності до затвердженої програми візиту. Усі необхідні додаткові документи для роботи ЕГ були надані своєчасно.

V. Підсумки

На думку експертної групи, підстави для прийняття рішення про відмову в акредитації ОП, не пов'язані із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми, **відсутні**.

За результатами акредитаційної експертизи експертна група вважає, що освітня програма відповідає Критеріям за наступними рівнями відповідності:

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми	B
Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми	B
Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання	B
Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою	B
Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність	B
Критерій 6. Людські ресурси	B
Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси	B
Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми	B
Критерій 9. Прозорість та публічність	B
Критерій 10. Навчання через дослідження	<i>не застосовується</i>

За результатами акредитаційної експертизи рішенням експертної групи є **акредитація**.

Додатки до звіту:

Відсутні

***

Шляхом підписання цього звіту ми стверджуємо, що провели акредитаційну експертизу у повній відповідності із Положенням про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, та інших актів законодавства, а також здійснювали свої функції добросовісно, неупереджено і добросовісно.

Документ підписаний кваліфікованими електронними підписами.

Керівник експертної групи

Любохинець Лариса Сергіївна

Члени експертної групи

Муцинська Наталя Юріївна

Сомчинський Богдан Юрійович